

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ Λ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, ἐκστάσεως.* Τοῦτο δὲ οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς εὗρον ἐρμηνευταῖς, ἐν ἐνίοις δὲ τῶν ἀντιγράφων. Αἰνίττεσθαι δέ μοι τὰ κατὰ τὸν Οὐρίαν δοκεῖ. Λέγει γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ψαλμῷ· *Ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκστάσει μου, Ἀπερρίμμαι ἀπὸ προσώπου τῶν ὀφθαλμῶν σου.* τουτέστιν, Ὡθήθην ἡμαρτηκῶς τῆς σῆς γεγυμνωσθαι προνοίας. Εἰρήσθαι δὲ ἔοικεν ὁ ψαλμὸς οὗτος ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαβὶδ, καθ' ὃν καιρὸν ὑπὸ τοῦ Ἀβεσσαλώμ ἐδιώκετο· καὶ τοῦτο σαφέστερον ἢ τῶν ῥητῶν ἐρμηνεία διδάσκει. β'. *Ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα· μὴ κατασχυνθεῖν εἰς τὸν αἰῶνα.* Αἰσχύνῃ με, φησὶν, ἡ ἁμαρτία περιέβαλε πολλῇ· ἵκετεῦω δὲ μὴ μέχρι πολλοῦ ταύτην ἐπιμείναι μοι, διὰ τὴν ἐπὶ σοί μοι γεγεννημένην πεποίθησιν. *Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ῥύσαι με, καὶ ἐξέλῃ με.* Μὴ εἰς τὴν ἐμὴν, φησὶν, ἀποβλέψῃς ἁμαρτίαν, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν διωκόντων με παρανομίαν· ταύτη γὰρ τῇ δικαίᾳ ψήφῳ χρησάμενος, τῶν ἐπικειμένων ἀπαλλάξεις με συμφορῶν.

γ'. *Κλῖνον πρὸς με τὸ οὖς σου· τάχυνον τοῦ ἐξελέσθαι με.* Ἀκούσας μου τῆς ἱκετείας, ταχεῖαν δὸς τὴν βοήθειαν. *Γενοῦ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστὴν, καὶ εἰς οἶκον καταφυγῆς, τοῦ σῶσαί με.* [δ'.] *Ὅτι κραταίωμά μου, καὶ καταφυγὴ μου εἶ σύ.* Ταῦτα καὶ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ εἶπε ψαλμῷ, τὴν παντοδαπὴν τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν παραδηλῶν. Τὸ δὲ κραταίωμά μου, Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, πέτρα μου ἠρμήνευσαν. Ἔοικε δὲ ὁ προφητικὸς λόγος τῷ εὐαγγελικῷ συμφωνεῖν, ὅς τὸν φρόνιμον ὑποδείκνυσιν ἐπὶ τῆς πέτρας τὴν οἰκίαν οἰκοδομήσαντα, ἢν οὔτε πνευμάτων, οὔτε ὑετῶν καὶ ποταμῶν προσβολὴ διὰ τὸ στερῆρόν ἐλωθήσαστο. *Καὶ ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὀδηγήσεις με, καὶ διαθρέψεις με.* Τὸ δὲ διαθρέψεις ὁ Σύμμαχος τμηλήσεις με τέθεικεν. Λέγει δὲ, ὅτι Παντοδαπῆς με προνοίας ἀξιώσεις, διὰ τὸ ὄνομά σου ἐφ' ᾧ πέποιθα. Διὰ πάντων δέ γε τῶν ἐρμηνευμένων ῥητῶν τὸ μέτριον αὐτοῦ τοῦ φρονήματος μεμαθήκαμεν. Οὐ γὰρ ἦτησε διὰ τὴν οἰκίαν ἀρετὴν τῆς θείας ἐπικουρίας τυχεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν.

ε'. *Ἐξάξεις με ἐκ παγίδος ταύτης, ἧς ἔκρυσάν μοι· ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου, Κύριε.* Τὴν βουλήν τοῦ Ἀχιτόφελ διὰ τούτων ἐδήλωσεν, ἢν εἰσηγήσαστο κατ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ἤδη προειρήκαμεν.

ς'. *Εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, ἐλυτρώσω με, Κύριε, ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας.* Πολλάκις πολλάκις περιπεσὼν συμφοραῖς, τούτων διὰ τῆς σῆς ἡλευθέρωθην ῥοπῆς· οὐ δὴ χάριν τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν τῇ σῇ παρατιθῆμι προμηθεῖα. Χεῖρας γὰρ πάλιν ἐνταῦθα τὴν προμηθεῖαν ὀνομάζει.

ζ'. *Ἐμίσησας πάντας τοὺς διαφυλάσσοντας ματαιότητος διακενής.* Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, φησὶν, οὐ σοὶ τεθαρρήκασιν, ἀλλὰ τοῖς ματαιοῖς αὐτῶν κέχρηται λογισμοῖς· εἴωθας δὲ τοὺς τοιοῦτους παντελῶς ἀποστρέφεσθαι. *Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἤλπισα.* [η'.] *Ἀγαλλιάσομαι, καὶ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ ἐλέει σου.* Καὶ γὰρ ἐν συμφοραῖς ὧν τὴν σὴν ἐπικουρίαν καλῶ, καὶ ταύτης ἀπολαύων, τῇ σῇ φιλανθρωπία τῶν ἀγαθῶν ἀνατίθῃμι τὴν αἰτίαν. *Ὅτι ἐπεῖδες τὴν ταπεινώσίν μου, ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου.* [θ'.] *Καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν· ἔστησας ἐν ἐρυθρῶρ τοὺς πόδας μου.* Οὐ διήμαρτον δὲ τούτοις ἀεὶ χρησάμενος τοῖς λογισμοῖς· ἐνέδραις γὰρ πολεμίων πολλάκις, καὶ λόχοις περιπεσὼν, καὶ εἶσω τῶν περιταθέντων μοι δικτύων γενόμενος, διέφυγον τοὺς θηρεύοντας. Τοῦτο γὰρ εἶπεν· *Οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθροῦ.* Διδάσκει δὲ καὶ ἡ ἱστορία, ὅτι πολλάκις καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαοῦλ, καὶ μέντοι καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ καθειρχθεὶς, τὰς ἐκεῖνου χεῖρας διέφυγε· καὶ ἄλλοτε τοὺς Γεθθαίους, παραπληξίαν σχηματισάμενος.

ι'. *Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι θλίβομαι· ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμὸς μου, ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἡ γαστήρ μου.* Τοῦτο ὁ Σύμμαχος οὕτως εἶρηκεν· Ἐθολώθη διὰ παροργισμόν ὁ ὀφθαλμὸς μου. Παροργίσας γὰρ σε διὰ τῆς ἁμαρτίας, δακρύειν διηνεκῶς ἀναγκάζομαι· καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ ψυχὴ μου ζάλης καὶ θορύβου ἐμπέπλησται. Γαστέρα δὲ ἐνταῦθα τὸ τῶν λογισμῶν ταμείον ἐκάλεσεν· οἱ λογισμοὶ γὰρ, ἀλλ' οὐχ ἡ γαστήρ, ἐταράττετο.

ια'. *Ὅτι ἐξέλιπεν ἐν ὀδύνῃ ἡ ζωὴ μου, καὶ τὰ ἔτη μου ἐν στεναγμοῖς.* Πάντα μου, φησὶ, τὸν βίον εἰς ὀδύνας καὶ δάκρυα δεδαπάνηκα. *Ἡσθένησεν ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὰ ὀστά μου ἐταράχθησαν.* Καὶ ἡ ἔνδεια δὲ, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἡ σπάνις, κατέτηξέ μου τὸ σῶμα. Ταύτης δὲ τῆς ἐνδείας καὶ ἡ ἱστορία μέμνηται, καὶ φησιν· *Οὐνησβὶ ὁ τοῦ Ναὰς υἱὸς, ὁ Ἀμμωνίτης, καὶ Βερζελλεὶ ὁ Γαλααδίτης, ἤνεγκαν πυροὺς καὶ κριθὰς, καὶ ἄλευρον· καὶ κύαμον, καὶ φακὸν, καὶ ἕτερα ἅπαντα τῷ Δαβὶδ προσήνεγκαν καὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἔλεγον τὸν λαὸν πεινᾶν καὶ ἐκλεῦσθαι διψήσαντα ἐν τῇ ἐρήμῳ.*

ιβ'. *Παρὰ πάντας τοὺς ἐχθροὺς μου ἐγενήθην ὄνειδος, καὶ τοῖς γείτοσί μου σφόδρα, καὶ φόβος τοῖς γνωστοῖς μου.* Οἱ ἐχθροὶ μου, φησὶν, ἐν εὐθυμίᾳ, ἐγὼ δὲ καταγέλαστος εἰμι, καὶ τοῖς ὁμόροις ἐπίχαρτος, καὶ τοῖς γνωρίμοις ἐπίφοβος. Καὶ σαφέστερον τοῦτο διδάσκων ἐπήγαγεν· *Οἱ θεωροῦντές με ἔξω, ἔφυγον ἀπ' ἐμοῦ.* Δεδίασιν γὰρ συγγενέσθαι μοι, ἵνα μὴ τοῖς ἐμοῖς ἐχθροῖς περιπέσωσιν.

ιγ'. *Ἐπελήσθην ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας, ἐγενήθην ὡσεὶ σκεῦος ἀπολωλός.* Ἀπέγνωσάν με, φησὶν, ἅπαντες, δίκην σκεύους ἀπολωλός, καὶ νεκροῦ τάφον οἰκοῦντος. [Ἐδειξε τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπιλησμονῆς ἀπὸ τῆς τοῦ σκεύους ἀτιμίας· ὥσπερ γὰρ, φησὶν, ἀπολλύμενον ἐκεῖνο ταχέως τῆς τῶν

ἀπολωλεκότων ἐξορίζεται μνήμης διὰ τὸ εὐτελές, οὕτω καὶ γὰρ λελόγισμαι αὐτοῖς ὡς οὐδὲν ὦν οὐδὲ
γεγονώς ποτε λόγου τινὸς ἄξιος.]
ιδ'. Ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν παροικούντων κυκλόθεν. Ταῦτα δὲ οὐ τοπάζων λέγω, ἀλλὰ ταῖς ἀκοαῖς τὰ
ὄνειδι δεξάμενος. Σημαίνει δὲ διὰ τούτων καὶ τὰς τοῦ Σεμεεὶ λοιδορίας. Ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι αὐτοὺς ἅμα
ἐπ' ἐμὲ τοῦ λαβεῖν τὴν ψυχὴν μου ἐβουλεύσαντο. [ιε', ις'.] Ἐγὼ δὲ ἐπὶ σέ, Κύριε, ἤλπισα· εἶπον, Σὺ εἶ ὁ Θεός
μου. Ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κληροὶ μου. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἀθροισθέντες τὸν ἐμὸν καττύουσι θάνατον, ἐγὼ δὲ
σε Θεὸν οἶδα καὶ πρύτανιν. Τοῦτο γὰρ λέγει· Ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κληροὶ μου, ἢ ὡς οἱ λοιποὶ, ἐν ταῖς
χερσί σου οἱ καιροὶ μου, ἀντὶ τοῦ, Σὺ ἀποκληροῖς ὡς ἐθέλεις ἐκάστω καὶ ἀθυμίας καὶ θυμηδίας, καὶ
μεταβάλλεις ταῦτα πάλιν πρὸς τὸ δοκοῦν. Καιροὺς γὰρ, ἢ κλήρους, καλεῖ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολὰς,
πλοῦτον καὶ πενίαν, δουλείαν καὶ δεσποτείαν, εἰρήνην καὶ πόλεμον, καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα ὁμοίως. Ρῥοαί
με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου, καὶ ἐκ τῶν καταδιωκόντων με. Εἶτα δείκνυσι καὶ τὸν τῆς λυτρώσεως τρόπον.
ιζ'. Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου· σώσόν με ἐν τῷ ἔλεει σου. Τῆς γάρσῃς μοι γενομένης
ἐπιφανείας, τὰ σκυθρωπὰ παραντίκα λυθήσεται.
ιη'. Κύριε, μὴ κατασχυνθείην, ὅτι ἐπεκαλεσάμην σε, αἰσχυνθείσαν ἀσεβεῖς, καὶ καταχθείσαν εἰς
ἄδου. Καὶ ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ὡς πολλὴν διαφορὰν ἀμαρτία πρὸς ἀσέβειαν ἔχει. Διὸ καὶ ὁ μέγας
παρακαλεῖ Δαβίδ, αὐτὸν μὲν τῆς διὰ τὴν ἀμαρτίαν γεγεννημένης αἰσχύνης ἀπαλλαγῆναι, τοὺς δὲ
δυσσεβεῖα συζῶντας μετ' αἰσχύνης τῷ θανάτῳ παραπεμφθῆναι.
ιθ'. Ἀλαλα γενηθήτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν, ἐν ὑπερηφανία καὶ
ἐξουδενώσει. Τοῦ Ἀχιτόφελ ἐνταῦθα προλέγει τὸν θάνατον, ὃς φίλος ὦν τοῦ Δαβίδ καὶ σύμβουλος, τὸν
παλαιὸν ἐγύμνωσε δόλον, καὶ κατὰ τοῦ μηδὲν ἡδίκηκός τὴν γλῶτταν ἐκίνησεν. Ὑπερηφανίαν δὲ καὶ
ἐξουδένωσιν τὴν συμβουλήν ἐκείνην εἰκότως ἐκάλεσεν· ἐπειδὴ παῖδα κατὰ τοῦ πατρὸς διήγειρεν εἰς
σφαγὴν.
κ'. Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου, Κύριε, ἧς ἔκρυσας τοῖς φοβουμένοις σε! Πάλιν τὸ, ὡς,
ἐνταῦθα οὐ παραβολικῶς, ἀλλ' ἐπιτατικῶς τέθεικε. Διόπερ Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσαν· Τί
πολὺ τὸ ἀγαθὸν σου, ὃ ἔκρυσας ἀπόθετον τοῖς φοβουμένοις σε! Ταύτην δὲ τὸ ῥητὸν τὴν διάνοιαν ἔχει·
Τῶν φοβουμένων σε, φησὶ, Δέσποτα, τοὺς μὲν μισθοὺς καὶ τὰ ἔπαθλα κρύπτεις· καὶ ταῦτα πολλὰ ὄντα,
καὶ μεγάλα, καὶ θαυμαστά· ἰδρῶσι δὲ καὶ ταλαιπωρίας προσπαλαίειν ἐᾶς. Ἄλλ' ὅμως ἔστιν ὅτε καὶ
γυμνοὺς τὰ βραβεῖα, παραθαρρύνων τοὺς ἀθλητάς. Τοῦτο γὰρ ἐπήγαγεν· Ἐξειργάσω τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ
σέ, ἐναντίον τῶν υἰῶν τῶν ἀνθρώπων. Εἶτα τὴν γινομένην αὐτῶν κατὰ μέρος διέξεισι πρόνοιαν.
κα'. Κατακρύψεις αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ προσώπου σου, ἀπὸ ταραχῆς ἀνθρώπων. Σκεπάσεις αὐτοὺς ἐν
σκηνῇ ἀπὸ ἀντιλογίας γλωσσῶν. Ἀρκεῖ σου, φησὶν, ἡ ἐπιφάνεια· τοῦτο γὰρ καλεῖ πρόσωπον· πάσης
αὐτοὺς ταραχῆς καὶ ζάλης ἀνθρωπίνης ἐλευθερῶσαι, καὶ ἀποληφθέντας ἐν μέσῳ καθάπερ τινὶ καλύψαι
σκηνῇ, καὶ ἀφανεῖς ἀποφῆναι. Ταύτης δὲ καὶ αὐτὸς τῆς προνοίας ἀπήλαυσεν ὑπὸ τοῦ Σαοῦλ διωκόμενος.
Ἐν μέσοις γὰρ ὑποληφθεὶς τοῖς δεινοῖς, τῆς σωτηρίας τετύχηκεν. Οὕτως ὁ μέγας Ἐλισσαῖος κυκλώσαντας
τοὺς Σύρους διέφυγεν, ἀχλὺν αὐτῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιπάσας. Καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ τοιαῦτα ἔστιν εὐρεῖν
παρὰ τῇ θεῷ Γραφῇ.
κβ'. Εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι ἐθαυμάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως εἶρηκε
τοῦτο· Εὐλογητὸς Κύριος ὁ παραδοξάσας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐμοί, ὡς ἐν πόλει περιπεφραγμένη. Οὕτω γὰρ
με, φησὶ, περιέβαλέ τε καὶ περιέφραξε τῇ οἰκείᾳ φιλανθρωπία, ὡς πόλιν ὄχυρῳ περιβόλῳ περιφράττουσιν
οἱ οἰκίτορες.
κγ'. Ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκστάσει μου, Ἀπερρίμμαι ἀπὸ προσώπου τῶν ὀφθαλμῶν σου· διὰ τοῦτο
εἰσήκουσας τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ κεκραγῆναι με πρὸς σέ. Ὁμνῶν δὲ, φησὶ, τῇ ἀμαρτίᾳ
περιπεσῶν, πόρρω τῆς σῆς γεγενῆσθαι κηδεμονίας· ἀλλὰ τοὺς ταπεινοὺς μου θεασάμενος λόγους, οὐ
παρεῖδες δεόμενον. Ἐκστασιν δὲ εἰκότως τὴν ἀμαρτίαν ἐκάλεσε. Τὴν γὰρ τῆς δικαιοσύνης ὁδεύων ὁδὸν
ἐξέστη μὲν ἐκείνης, καὶ ἐξετράπη· προσέπταισε δὲ, καὶ περιέπεσε τοῖς ὠμοβόροις λησταῖς. Καὶ τοῦτο
αὐτὸ δείκνυσι τὴν τοῦ Δαβίδ ἀρετήν. Οὐ γὰρ ἐθᾶς ἦν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλ' ἔξω μικρὸν τῆς οἰκείας
γενόμενος προαιρέσεως, τὸν ὄλισθον ἐκεῖνον ὑπέμεινε. Ἐντεῦθεν ἐπὶ παραίνεσιν μεταφέρει τὸν λόγον,
ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν τὴν θεῖαν ὑποδεικνύς φιλανθρωπίαν καὶ πρόνοιαν.
κδ'. Ἀγαπήσατε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ὄσιοι αὐτοῦ, ὅτι ἀληθείας ἐκζητεῖ Κύριος, καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς
περισσῶς ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν. Προσῆκει, φησὶν, ὑμᾶς ἅπαντας, τοὺς τὴν θεῖαν ὁδὸν ὁδεύειν
προαιρουμένους, ἐκθύμως ἀγαπᾶν τῶν ὄλων τὸν πρύτανιν, οἷόν τι κανόνι τῇ ἀληθείᾳ χρώμενον, καὶ
τοὺς ἄμετρον ἀλαζονείαν κεκτημένους κολάζοντα. Οὐχ ἀπλῶς γὰρ εἶπε, τοῖς ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν,
ἀλλὰ, τοῖς περισσῶς ποιοῦσιν. Ἰκανὸν γὰρ καὶ τοῦτο τὴν θεῖαν ἀγαθότητα δεῖξαι. Φέρει μὲν γὰρ τοὺς
οὕτω πῶς μείζονι φρονήματι κεχρημένους· τοὺς δὲ τυφουμένους, καὶ ἀπλήστως ἐξογκουμένους, ταῖς
καταλήλοις παραδίδωσι τιμωρίας.
κε'. Ἀνδρίξεσθε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον. Ταῦτα τοίνυν εἰδότες
οἱ τῇ ἐλπίδι τῇ θεῷ τὸν παρόντα διαπλέοντες βίον, κρατύνετε τῇ ἀνδρίᾳ τὰς ὑμετέρας ψυχὰς, καὶ τοῖς τοῦ

κυβερνήτου πείθεσθενεύμασι, φερομένοις ὡς ἂν ἐκεῖνος ἰθύνῃ. Αὕτη δὲ καὶ ἡμῖν ἀρμόδιος ἢ παραίνεσις, τὴν δι' ἐλπίδος παραψυχὴν κεκτημένοις.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΑ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Τῷ Δαβὶδ συνέσεως.* Τῆς αὐτῆς ἔχεται καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς διανοίας· καὶ οὗτος γὰρ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐν ἐκείναις ἐρρήθη ταῖς συμφοραῖς. Τοῖς δὲ προφητικοῖς ὀφθαλμοῖς προορῶν τῆς καινῆς διαθήκης τὴν χάριν, καὶ τὴν διὰ τοῦ παναγίου βαπτίσματος χορηγηομένην τοῖς πιστεύουσιν ἄφεςιν, μακαρίζει τούτους, ἅτε δὴ δίχα πόνων τὴν τῶν ἁμαρτάδων δεχομένους ἀπαλλαγὴν· καὶ φησιν ἀρξάμενος τοῦ ψαλμοῦ· *Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. [β'] Μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν, οὐδὲ ἐστὶν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος.* Ὁδυρμοῖς ἐγὼ καὶ δάκρυσι θαμινοῖς διὰ τὴν ἁμαρτίαν προστετηκῶς, καὶ παντοδαπαῖς συμφοραῖς ταύτης χάριν περιπεσὼν, ζηλωτοὺς ἐκείνους καὶ μακαρίους ἀποκαλῶ, τοὺς ἀταλαιπώρως τῇ τοῦ Δεσπότης φιλανθρωπία τῶν ἁμαρτημάτων δεξαμένους τὴν ἄφεςιν. Τοσαύτη γὰρ περὶ αὐτοὺς χρῆται φιλοτιμία, ὡς μὴ μόνον ἀφεῖναι, ἀλλὰ καὶ καλύψαι τὰς ἁμαρτίας, καὶ μηδὲ ἵχνη τούτων καταλιπεῖν. γ'. *Ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀσῆά μου, ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὄλην τὴν ἡμέραν.* Ἡνίκα τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην εἰργάσατο, οὐ παραχρῆμα τοῖς τῆς μετανοίας φαρμάκοις ἐχρήσατο, ἀλλὰ μετὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ Νάθαν. Τοῦτο τοίνυν ἐνταῦθα βοᾷ· Ἐπειδὴ παραυτίκα δεξάμενος τὴν πληγὴν, οὐχ ὑπέδειξα τὸ ἔλκος τῷ ἱατρῷ, ἀλλ' ἐσίγησα τοῦτο κρύψαι πειρώμενος, κατεγήρασα βοῶν, καὶ τῆς ἁμαρτίας κατηγορῶν. δ'. *Ὅτι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμὲ ἡ χεὶρ σου.* Ὀλοφύρομαι δὲ καὶ ποτινῶμαι, ταῖς παντοδαπαῖς παιδείαις καὶ τιμωραῖς βαλλόμενος. Τὸ γὰρ, *Ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμὲ ἡ χεὶρ σου,* ἐκ μεταφορᾶς τέθεικε τῶν τῇ χειρὶ παιδόντων, καὶ ἐπιμενόντων μέχρι πολλοῦ. *Ἐστράφην εἰς τάλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγήναί μοι ἄκανθαν.* Οὐκ ἄδικος δὲ σου, φησὶν, ἢ παιδεία, ἀλλὰ καὶ μάλα δικαία. Αἰτία γὰρ μοι τῶν κακῶν ἢ ἁμαρτία, ἢ ἀντὶ σταφυλῆς μὲν ἐβλάστησα· κεντοῦμαι δὲ διηνεκῶς ὑπ' αὐτῆς. Ἄκανθαν γὰρ τὴν ἁμαρτίαν ἐκάλεσε, καὶ ὡς ἄχρηστον βλάστημα, καὶ ὡς κεντεῖν πεφυκός. ε'. *Τὴν ἁμαρτίαν ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἀνομίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπον, Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἀφεῖλες τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας μου.* Εὐθύς μὲν ἁμαρτήσας ἐσίγησα· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν πεποίημαι· ἐκ δὲ τῆς κατηγορίας μεγάλους ἔδρεψάμην καρπούς· ἔδωκας γὰρ μοι τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεςιν. Ἐπισημίνασθαι δὲ προσήκει, ὅτι οὐκ ἔφη, Ἀφῆκός μοι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ, τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας· τουτέστιν, Οὐ πρὸς ἀξίαν με τῆς παρανομίας ἐκόλασας, ἀλλὰ τὴν μὲν ὑπερβολὴν τῆς ἁμαρτίας συνεχώρησας, συμμέτρῳ δὲ παιδείᾳ τὴν θεραπείαν ἐπέθηκας. Τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία διδάσκει. Εἰρηκῶτι γὰρ τῷ Δαβίδ, *Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νάθαν, Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου, οὐ μὴ ἀποθάνῃς.* Ἠπέιλησε μέντοι παντοδαπῶν ἐμπλήσειν τὴν οἰκίαν συμφορῶν. Οὕτω κἀνταῦθα, *Καὶ σὺ ἀφεῖλες τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας μου.* Ἔδει με, φησὶν, ἐκεῖνα τετολμηκότα εὐθύς κατὰ τὸν νόμον θανάτῳ παραδοθῆναι· ἀλλὰ φιλανθρωπία χρησάμενος θανάτῳ μὲν οὐ παρέδωκας, μετρίαις δὲ παιδείαις ἰάτρευσας. ζ'. *Υπὲρ ταύτης προσεύξεται πᾶς ὅσιος ἐν καιρῷ εὐθέτω.* Καιρὸν εὐθετον λέγει τῆς καινῆς διαθήκης τὴν πολιτείαν, ἐν ἣ κατὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν ταῖς τοῦ Δαβὶδ ὑμνωδίαις οἱ πεπιστευκότες γεραίρουσι τὸν Θεόν· τοῦτο τοίνυν ἐνταῦθα προαγορεύει καὶ φησι τῷ Δεσπότη, ὅτι Οὐ μόνος ὑπὲρ ταύτης ἀντιβόλῳ σε τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην τὴν θεογνωσίαν δεξάμενοι, ταύτην ὑπὲρ ἐμοῦ προσοίσουσιν τὴν εὐχὴν. Καὶ γὰρ πως εἰκόκαμεν τὰ τοῦ Δαβὶδ φθεγγόμενοι ῥήματα, τὴν ἐκείνου γλῶτταν ἀναλαμβάνειν ἐπὶ τῷ τὸν Θεὸν ἀνυμνεῖν. *Πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιῶσι.* Τοῦτο δὲ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· Περὶ τούτου προσεύξεται πᾶς ὅσιος, καιρὸν εὐρῶν, ὥστε ἐπικλύζοντα ὕδατα πολλὰ πρὸς αὐτὸν μὴ ἐγγίσει. Ὁ σπουδαῖαν σοι προσφέρων τὴν ἰκετείαν παντοδαπῆς ἀπολαύσεται προμηθείας. Ὡστε κἂν διαφόροις συμφοραῖς περιπέση, δίκην αὐτὸν ὑδάτων περικλυζούσαις, περιγενέσθαι τούτων καὶ κρείττονα δειχθῆναι τῶν λυπηρῶν. ζ. *Σὺ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ θλίψεως τῆς περιεχούσης με· τὸ ἀγαλλιάμά μου, λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με.* Ἐκεῖνα περὶ τῆς ἁμαρτίας εἰρηκῶς, ἰκετεύει τῶν διὰ ταύτην ἐπενεχθέντων ἀπαλλαγῆναι κακῶν· καὶ μέντοι καὶ τυγχάνει τῆς ἀποκρίσεως. Λέγει γὰρ πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος· *ἦ. Συνετιῶ σε, καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ ἣ πορεύσῃ, ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου.* Ἐκτραπέντα, φησὶ, καὶ ἐπιγνόντα τὴν πλάνην, ἐπανάξω πάλιν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν, καὶ γνώσιν σοι ταύτης καὶ εἶδησιν ἐνθήσω· μεταδώσω δὲ σοι καὶ τῆς προτέρας εὐνοίας. Τοῦτο γὰρ εἶπεν, *Ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου* ἐκ μεταφορᾶς τῶν φιλικῶς περὶ τινα διακεμένων, καὶ ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν ἐθελόντων διηνεκῶς. Ὡσπερ γὰρ ὁ ὀργιζόμενος τὸ πρόσωπον δοκεῖ ἀποστρέφειν, οὕτω τὴν οἰκείαν εὐμένειαν διὰ τοῦ προσέχειν δηλοῖ. Διὸ καὶ ἑτέρωθι ὁ Προφήτης ἔφη, *Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με.* Καὶ πάλιν, *Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ.* Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ Ἱερεμίου τοῦ

προφήτου, *Ἐπιστρέφητε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς.* Ἐντεῦθεν ὁ προφητικὸς παραινεῖ λόγος, τοῖς μὲν παρανομία συζῶσι, μὴ μιμεῖσθαι τὴν τῶν κτηνῶν ἀλογίαν, τοῖς δὲ δικαίοις, τὴν θεῖαν εὐφροσύνην ἔχειν αἰεί. Λέγει δὲ οὕτως·
θ'. *Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις. Ἐν κημῶ καὶ χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ.* Ἐγὼ μὲν ὑμῖν, φησὶ, παραινῶ τὴν τούτων μὴ ζηλοῦν ἀλογίαν· εἰ δὲ μὴ πείθεσθε, δέξεσθε χαλινὸν καὶ κημὸν τούτοις παραπλησίως. Διὰ δὲ τούτων τὰς παιδείας δηλοῖ· οὐ χάριν ἐπήγαγεν·

ι'. *Πολλὰ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ.* Οὕτω ταύτην τούτοις εἰσενεγκὼν τὴν εἰσήγησιν, ἐπὶ τὸν ἕτερον μεταβαίνει χορὸν. *Τὸν δὲ ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος κυκλώσει.* Ἄπαντες γὰρ ἄνθρωποι, εἰ καὶ τοῖς τῆς ἀρετῆς καλλωπίζονται κατορθώμασι, τῆς θείας προσδέονται χάριτος· διὸ δὴ καὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος βοᾷ· *Χαρίτι ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· Θεοῦ τὸ δῶρον.* ια'. *Εὐφράνθητε ἐπὶ Κύριον, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, δίκαιοι, καὶ καυχᾶσθε, πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.* Μηδεὶς τοίνυν ἐπὶ τοῖς οικείοις κατορθώμασιν ἀγαλλέσθω, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ μέγα φρονεῖτω, καὶ τὴν ἐντεῦθεν θυμηδῖαν καρπούσθω. Καὶ τοῦτο τοῖς ἀποστολικοῖς ἔοικε ῥητοῖς, *Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθω.* Καὶ *Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.* Διὰ τοῦτο καὶ πνεύματι πραότητος παιδεύειν παρεγγυᾷ· *Σκοπῶν, φησὶ, σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς.*

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΒ' ΨΑΛΜΟΥ.

Ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις. Τοῦτο οἱ Ἑβδομήκοντα τεθείκασι, τὸν ψαλμὸν ἑρμηνεύσαντες· Μὴ ζητήσης, φησὶν, ἑρμηνείαν ἐπιγραφῆς· ἐπιγραφὴν γὰρ οὐχ εὔρομεν. Εἴρηται δὲ ὁ ψαλμὸς οὗτος ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαβίδ, εἰς τὴν κατὰ τὸν θαυμάσιον Ἐζεκίαν ὑπόθεσιν· ἐσχημάτισται δὲ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἐζεκίου, εἰς ὑμνωδίαν τὸν λαὸν παροτρύνοντος, μετὰ τὴν παράδοξον νίκην καὶ τῶν Ἀσσυρίων τὸν ὄλεθρον.

α'. *Ἀγαλλιᾶσθε, δίκαιοι ἐν Κυρίῳ.* Πολλαχοῦ τὸ ἀγαλλιᾶσθε, ὁ μὲν Ἀκύλας, αἰνεῖτε· καὶ ὁ Σύμμαχος ὁμοίως ἠρμήνευσεν, *Τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις.* Τοῖς τὸν Θεὸν ἐπεγνωκόσι, καὶ πλάνης ἀπηλλαγμένοις, ἀρμόττει τὸν Θεὸν διηνεκῶς ἀνυμνεῖν. Εἶτα διδάσκει καὶ πῶς αὐτοὺς προσήκει τὴν ὑμνωδίαν ποιεῖσθαι.

β', γ'. *Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ἐν κιθάρα, ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψάλατε αὐτῷ. Ἄσατε αὐτῷ ἄσμα καινὸν, καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ.* Ταῦτα δὲ πάντα κατὰ τὴν νομικὴν ἐπετελεῖτο λατρείαν· καὶ γὰρ κιθάραις, καὶ κυμβάλοις, καὶ τυμπάνοις, καὶ ἑτέροις μουσικοῖς ὄργανοις ἐκέχρητο. Ἀλαλαγμὸς δὲ ἐστὶν ἐπινίκιος βοή, κατὰ τῶν φευγόντων ὑπὸ τῶν νικῶντων γινομένη. Ἀρμόττει δὲ καὶ ἡμῖν τὰ εἰρημένα πνευματικῶς νοούμενα· καὶ δυνατὸν ἡμᾶς εὐχησθαι καὶ παναρμόνιον ὄργανον ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποφῆναι, καὶ διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἀπάντων τῶν αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν τὸν Θεὸν ἀνυμνήσαι.

δ'. *Ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει.* Δικαίως, φησὶν, ἅπαντα πρυτανεύει ὁ τῶν ὄλων Κύριος· καὶ προῦθηκεν ἡμῖν τῶν ἔργων αὐτοῦ τὴν θεωρίαν, πιστεύειν παρακαλῶν, ἀλλ' οὐ πολυπραγμανεῖν, πῶς γεγένηται.

ε'. *Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος.* Τὰ μὲν γὰρ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα, ἀπεριέργως ἅπαντας ἄνευ τινὸς διχονοίας, παρακελεύεται δέχεσθαι· βίου μέντοι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦτον ἐλέω καὶ κρίσει κατακοσμεῖν. *Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ.* Μιμεῖσθαι, φησὶ, προσήκει τὸν Ποιητὴν· ὥσπερ γὰρ αὐτὸς ἐλέω κεχηρμένος οἰκονομεῖ. καὶ τοὺς ἡδικομένους οἰκτεῖρει· οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς τοῖς μὲν ἀδίκους ἀπονέμειν τὴν κρίσιν, τοῖς δὲ ἡδικομένοις τὸν ἔλεον. Καὶ γὰρ ὁ φιλόφρων ἡμῶν Δεσπότης τῇ μὲν κρίσει κατὰ τῶν Ἀσσυρίων ἐχρήσατο· ἡμᾶς δὲ φειδοῦς καὶ φιλάνθρωπίας ἠξίωσεν. Οὕτω τὰ περὶ τῆς θείας προνοίας διεξελθῶν, ἐπὶ τὴν δημιουργίαν μεταφέρει τὸν λόγον, καὶ διδάσκει ὡς δημιουργήσας τὰ σύμπαντα, πρυτανεύει τὰ σύμπαντα, καὶ προμηθεῖται ὡς ποιημάτων οικείων, οὐκ ἄλλοτριων.

ς', *Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.* Οὐ πόνου, φησὶν, ἐδεήθη, καὶ χρόνου δημιουργῶν, ἀλλ' ἤρκεσεν αὐτῷ λόγος εἰςποίησιν· εἶπε γὰρ, *Γενηθήτω στερέωμα, καὶ ἐγένετο οὕτως· Γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτως.* Τὸ μὲν οὖν ἐξ ἐπιπολῆς νόημα ἢ τοῦ γράμματος ἐπιφάνεια τοῦτο δηλοῖ· τοῦτο γὰρ τοῖς πάλαι ἤρμοιεν Ἰουδαίοις. Ἡ δὲ ἀληθὴς θεολογία τὸν Θεὸν ἡμῖν ὑποδείκνυσι Λόγον, σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι, καὶ τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰς οὐρανίους πεποικηκότα δυνάμεις. Καὶ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν προλαμβάνει ἢ προφητεία. Καὶ ὥσπερ ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης, ὁ τῆς βροντῆς υἱός, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐδίδαξεν, ὅτι *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν· οὕτως ὁ μακάριος Δαβὶδ προκηρύττει λέγων, Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτῶν.* Οὐκ ἀπονέμει δὲ τῷ μὲν Θεῷ Λόγῳ τὴν τῶν οὐρανῶν δημιουργίαν, τῷ δὲ παναγίῳ Πνεύματι τὴν τῶν δυνάμεων ποίησιν· ἀλλὰ καὶ ταῦτα κάκεῖνα τὸν Θεὸν Λόγον καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πεποικέναι φησὶ.

Δυνάμεις δὲ οὐρανῶν οἱ μὲν τοὺς κατ' οὐρανὸν φωστῆρας, οἱ δὲ τὰς ἀοράτους ἔφασαν εἶναι δυνάμεις. Ἐμοὶ δὲ τὸ δεύτερον ἀληθέστερον εἶναι δοκεῖ. Δημιουργὸν γὰρ ὑποδεικνύς τὸν Θεὸν, οὐκ ἂν μόνης τῆς ὀρωμένης ἐμνημόνευσε κτίσεως.

ζ'. *Συνάγων ὡσεὶ ἄσκον ὕδατα θαλάσσης· τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους.* Πᾶσαν μὲν γὰρ τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, ὡσπερ ἐν ταμειοῖς τισὶ τοῖς ἀφωρισμένοις χωρίοις καθειργμένην ἔχει· ἔλκει δὲ ταύτην εἰς τὸν ἀέρα μετέωρον, ὅτ' ἂν θέλῃ, καὶ ὡς ἐν ἄσκαῷ τινι ταῖς νεφέλαις συνάγει. Διὸ λέγει· *Ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς.* Καὶ ἀλλαγῶ δὲ πάλιν ἡ θεία Γραφή· *Ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.*

η', θ'. *Φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ· ἀπ' αὐτοῦ δὲ σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην.* Ὅτι αὐτὸς εἶπεν, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. Τῶν οὐρανῶν μνημονεύσας, καὶ τῶν ἀοράτων δυνάμεων, ἔπειτα τῆς τῶν ὑδάτων οὐσίας, ἄγει καὶ τὴν γῆν εἰς μέσον, καὶ τοὺς ταύτην κατοικοῦντας, ποιήματα αὐτοῦ εἶναι διδάσκων, καὶ παρεγγυῶν δεδιέναι καὶ τρέμειν τὸν Ποιητὴν, καὶ τοῖς αὐτοῦ νεύμασι πείθεσθαι. Τὸ γὰρ σαλευθήτωσαν, ὃ μὲν Σύμμαχος εὐλαβεῖσθωσαν, ὃ δὲ Ἀκύλας ὑποσταλήσονται εἶρηκε, τῷ ἐπιόντι χρόνῳ τὴν τῆς οἰκουμένης παραπέμψας εὐλάβειαν. Οὐδὲ γὰρ ἠνίκα τούσδε τοὺς λόγους ἐποιήσατο, ταύτην ἔσχον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ.

ι', ια'. *Κύριος διασκεδάξει βουλάς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν· καὶ ἀθετεῖ βουλάς ἀρχόντων.* Ἡ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἶωνα μένει, λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Διπλὴν ἔχει τὴν ἐρμηνείαν τὰ εἰρημένα· οὐ γὰρ μόνον τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τοῦ Σενναχηρείμ, καὶ τοῦ Ῥαψάκου διεσκεδάσε τὰς βουλάς· καὶ τῆς οἰκείας βουλῆς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔδειξεν· ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐθνῶν τὰς κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπαναστάσεις διέλυσε, καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως τὸ κράτος δῆλον πεποίηκεν ἅπασιν· τοῦτο γὰρ ὁ προφητικὸς ἠνίκατος λόγος, εἰπὼν· *Λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.* Τῶν δύο γενεῶν ἡ μνήμη διδάσκει καὶ τὰ τῆνικαυτα γενόμενα, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα.

ιβ'. *Μακάριον τὸ ἔθνος, οὗ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ· λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτῶ.* Δεῖ, φησὶ, μακαρίζειν, οὐ τοὺς πλούτῳ κομῶντας, ἀλλὰ τοὺς τῷ Θεῷ πεποιθότας, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ ῥοπῆς ἀπολαύοντας. Ἐκλεκτὸς δὲ λαὸς κληρονομία Θεοῦ προσαγορευόμενος, πάλαι μὲν ὁ Ἰουδαϊκὸς, μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐκλεγείς, καὶ τῆς πίστεως τὰς ἀκτῖνας δεχόμενος. *Αἴτησαι γὰρ, φησὶ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς.*

ιγ', ιδ'. *Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος, εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.* Ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ ἐπέβλεψεν ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. Ταῦτα καὶ ἐν τῷ τρίτῳ καὶ δεκάτῳ ἔφη ψαλμῷ, τὴν αὐτὴν ποιούμενος πρόρρησιν. Καὶ ἐπειδὴ εἶπεν ἐπέβλεψεν, ἵνα μή τις αὐτὸν ἀγνοεῖν οἰηθῇ τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τολμώμενα, εἰς καιρὸν ἐπήγαγεν·

ιε'. *Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν.* Εἶπον, φησὶν, ἐπιβλέψαι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντα καὶ μαθεῖν ἐπιέμενον, ἀλλ' ὡς κρίνοντα καὶ δικάζοντα. Πῶς γὰρ οἶόν τε ἀγνοεῖν τῆς ψυχῆς τὰ κινήματα τὸν ταύτην πεποιηκότα; Τὰς καρδίας γὰρ ἐπὶ τοῦ λογικοῦ τέθεικεν.

ις', ις'. *Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ.* *Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.* Δι' αὐτῶν μεμαθήκαμεν τῶν πραγμάτων, ὡς οὐ δεῖ θαρρεῖν, οὐ ῥώμη σώματος, οὐκ ἀνδρεία ψυχῆς, οὐχ ἵππων ὀξύτητι, οὐχ ὑπηκόων πλήθει· ἐν τούτοις γὰρ ἅπασιν ὁ Σενναχηρείμ πλουτῶν, οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀπόνωτο, ἀλλὰ τὴν πανωλεθρίαν ἐδέξατο· τί οὖν ποιητέον, ὑπόδειξον, ὧ προφήτα.

ιη', ιθ'. *Ἴδου οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.* *Ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρῆσαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ.* Ἀπάντων, φησὶ, τῶν ἀγαθῶν πρόξενος ἡ εὐσέβεια· τὴν γὰρ θεῖαν προμήθειαν ἐφέλκεται, αὕτη δὲ καὶ θάνατον τὸν ἐπιόντα κωλύει καὶ ἔνδειαν· χαρίζεται δὲ τῶν ἀγαθῶν τὴν φορὰν· εἰκὸς δὲ ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης, ἐν σπάνει γενέσθαι τῶν ἀναγκαίων τοὺς καθειργμένους, εἶτα τῷ τῶν πολεμίων ὀλέθρῳ καὶ ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς συμφορᾶς.

κ', κα'. *Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ· ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστίν.* Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν· καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἠλπίσσαμεν. Τοσοῦτων τοίνυν ἀγαθῶν ἀπολαύσαντες, βεβαίαν ἔχομεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα· καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν προσμενοῦμεν ἀεὶ· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν καὶ τὴν παροῦσαν θυμηδίαν δεδώρηται. Εἶτα εἰρηκῶς ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἠλπίσσαμεν, ἰκετεύει λαβεῖν ἰσόμετρον τῇ ἐλπίδι τὸν ἔλεον.

κβ'. *Γένοιτο (γὰρ φησὶν), Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσσαμεν ἐπὶ σέ.* Παρρησίας δὲ μεγίστης ὁ λόγος, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς τολμηρός. Τίς γὰρ οὕτως ἠλπισεν, ὡς θαρράλέως εἰπεῖν, Τῇ ἐμῇ ἐλπίδι τὸν ἔλεον μέτρησον; Τοῦτο μέντοι καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ὁ Δεσπότης ἐδίδαξεν· Ὡς μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν· καὶ τὴν ἐλπίδα τοίνυν τελείαν καὶ γνησίαν κτησώμεθα, καὶ τὸν ἄλλον βίον τῇ ἐλπίδι κατάλληλον, ἵνα ἔλεον πολὺν καρπωσώμεθα.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΓ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Τῷ Δαβίδ, ὅποτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἀπῆλθεν.* Τοῦ Σαοὺλ τὴν πικρὰν γνώμην καὶ βάσκανον θεασάμενος ὁ θεῖος Δαβίδ, καὶ συμβούλῳ χρησάμενος τῷ θαυμασίῳ Ἰωνάθαν, ἀπέδρα, καὶ Νομβάν τὴν πόλιν κατέλαβεν. Ἐκεῖ τοῖνυν Ἀβιμέλεχ τῷ ἱερεῖ συγγενόμενος, ἔκρυψε τὴν φυγὴν, ἀπεστάλθαι δὲ εἶρηκεν ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τινα χρεῖαν σπουδαίαν, καὶ ζητήσας ἄρτους, ἑτέρους μὲν οὐχ εὔρε, μόνους δὲ τοὺς τοῖς ἱερεῦσιν ἀπονενεμημένους, καὶ τούτους ἔλαβεν, δεδωκότος τοῦ ἱερέως παρὰ τὸ δόγμα τοῦ νόμου. Μόνους γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν ἀπονενέμητο ἡ τοιαύτη τροφή· ἀλλ' ὅμως προδιεγράφη τῆς χάριτος τὰ μυστήρια, καὶ προανεώγει τοῖς πιστεύουσι τῆς θείας φιλοτιμίας ἡ θύρα· οὐκ ἔτι γὰρ μόνους τοῖς ἱερεῦσιν ἀφώρισται ἡ θεία τροφή, ἀλλὰ πρόκειται τοῖς βουλομένοις ἡ τῶν θείων μετάληψις. Ἔλαβε μέντοι κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὁ μέγας Δαβίδ καὶ τοῦ Γολιάθ τὴν ῥομφαίαν, ἣν ὡσπερ ἀκροθίνιον ἐξ ἐκείνης τῆς παρατάξεως ἀνέθηκε τῷ Θεῷ· Ἀβιμέλεχ δὲ τὸν Ἀβιάθαρ προσηγόρευσε, ὡς διώνυμον. Ἐπειδὴ τοῖνυν φεύγων, οὐκ ἐγνώρισε τῷ ἱερεῖ τὴν φυγὴν, ἀλλὰ βασιλικὴν ἔφη χρεῖαν ἐξανύειν τινὰ, ἠλλοιωσθαι τὸ πρόσωπον λέγεται, ὡς μὴ τῇ συνήθει χρησάμενος ἀληθείᾳ [ἕτερον δὲ πρόσωπον ἀντὶ τοῦ εἰωθότος ἀνεληφώς]. Τινὲς δὲ τῶν συγγραφέων ἕτεραν ἔδωκαν ὑπόθεσιν τῷ ψαλμῷ. Ἐφασαν γὰρ ἠλλοιωκέναι τὸ πρόσωπον τὸν Δαβίδ, ἠνίκα πρὸς τὸν Ἀγχοὺς εἰσελήλυθεν· εἶτα φοβηθεὶς τὰς τῶν ἄλλοφύλων ἐπιβουλάς, κορυβαντιᾶν ἐσκήψατο, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς σωτηρίας τετύχηκεν. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τήνδε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ψαλμοῦ συμφωνίαν τὰ ῥήματα· ἀρμόττει δὲ τοῖς εἰρημένοις, ὡς αὐτίκα σὺν Θεῷ φάναί δειχθήσεται.

β'. *Εὐλόγησω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· διαπαντός ἡ αἰνεῖσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.* Καὶ φεύγων, φησὶ, καὶ διώκων, καὶ ἐν εὐκληρίᾳ καὶ δυσκληρίᾳ, τὸν ἐμὸν Δεσπότην ὕμνω.

γ'. *Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου.* Αὐτὸς ἐμὲ καὶ πεποίηκε περιφανῆ, καὶ ποιήσει περιβλεπτόν. *Ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.* [δ']. *Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοί, καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.* Οὐκ ἀνέχεται μόνος ὑψῆσαι τὸν ὕμνον, ἀλλὰ τοὺς κοινωνοὺς τῆς πραότητος κοινωνοὺς ποιεῖται τῆς ὕμνωδίας· εἶτα τῆς εὐχαριστίας ὑποδείκνυσι τὴν αἰτίαν

ε'. *Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με.* Ἰκέτευσά, φησὶν, αὐτὸν, καὶ κρείττων ἐγενόμην τῶν συμφορῶν.

ς'. *Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ.* Ὁ γὰρ μετὰ πίστεως αὐτῷ προσιών, φωτὸς ἀκτῖνας δέχεται νοεροῦ. Οὕτω καὶ Μωσῆς ὁ μέγας τὸ ὀρώμενον πρόσωπον ἐδοξάσθη· τοῦτο καὶ ἤδη προεῖρηκεν ὁ Δαβίδ· *Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε.* Οὕτω προτρέψας τοὺς ὁμοτρόπους, ἀρχέτυπον αὐτοῖς προτίθησιν ἑαυτόν.

ζ'. *Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε· καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ· καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν.* Μάθετε, φησὶν, ἐκ τῶν κατ' ἐμὲ, θαρρῆϊν τῷ τῶν ὄλων Θεῷ. Εὐτελεῖ γὰρ ὄντα με καὶ προβατέα, τῆς οἰκειᾶς προμηθείας ἠξίωσε, καὶ κρείττονα τῶν πολεμούντων ἀπέφηεν.

η'. *Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς.* Τούτοις συμφωνεῖ καὶ τοῦ Ἀποστόλου τὰ ῥήματα· περὶ γὰρ τῶν ἀγγέλων οὕτω φησὶν· *Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;* Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἰακώβ προσευχόμενος ἔφη· *Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν.* Οὕτω καὶ ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ πρὸς τὸν θαυμάσιον οἰκέτην ἔφη· *Κύριος ὁ Θεὸς ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ πρὸ προσώπου σου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἐκεῖθεν.* Οὕτως ὁ μακάριος λέγει Ζαχαρίας· *Ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί.*

θ'. *Γεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος· μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν.* Εἰρηκῶς, *Προσέλθετε πρὸς αὐτόν καὶ φωτίσθητε,* προτρέπει καὶ γεύσασθε. Τῇ πείρᾳ, φησὶ, μάθετε τὴν ἀγαθότητα τοῦ Δεσπότη· μακαρισμὸν γὰρ ἐντεῦθεν τρυγήσετε. Ἰστέον μέντοι ὡς τοῖς πάλαι Ἰουδαίοις ἡ εἰρημένη ἀρμόττει διάνοια. Ὁ δὲ γε ἐν τῷ βάθει τοῦ γράμματος κρυπτόμενος νοῦς, τῶν θείων μυστηρίων τὴν χάριν αἰνίττεται. Διὰ γὰρ τοῦ παναγίου βαπτίσματος ὁ ἀληθὴς φωτισμὸς τοῖς προσιοῦσι προσγίνεται, καὶ τῆς ζωοποιῶν τροφῆς ἡ γεῦσις τὴν ἀγαθότητα τοῦ Σωτῆρος δείκνυσιν ἐναργῶς. Τί γὰρ οὕτως αὐτοῦ σαφῶς τὴν φιλανθρωπίαν ὑποδείκνυσιν, ὡς σταυρὸς, καὶ τὸ πάθος, καὶ ὁ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενος θάνατος, καὶ τὸ γενέσθαι τῶν οἰκειῶν προβάτων τροφήν ὁμοῦ καὶ πηγὴν·

ι', ια'. *Φοβήθητε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.* Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπέινασαν· οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον, οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Σύμφωνα δὲ καὶ ταῦτα τοῖς ἄνω ῥηθεῖσι· παραινεῖ γὰρ τοῖς ἤδη τὸν ἀγιασμὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος δεξαμένοις, φόβῳ τὴν ἀγάπην κεράσαι, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀφθονίαν ἀναμένειν παρὰ μόνου Θεοῦ. Ὁ γὰρ πλοῦτος πολλὰς ἔχει μεταβολάς· καὶ ὁ σήμερον πλούσιος, εἰς πενίαν μετ' ὀλίγον μετέπεσε. Καὶ Ἰουδαῖοι δὲ πάλαι τοῦ Θεοῦ τὴν κηδεμονίαν πλουτήσαντες, ἐπτώχευσαν [καὶ ἐπέινασαν ἀπιστήσαντες]. Τὰ δὲ πιστεύσαντα ἔθνη παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀφθονίαν ἐδέξατο.

ιβ', ιγ'. Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς; Καὶ προτεθεικῶς, οἷόν τι ἄθλον ἀξιέραστον, τὴν ζωὴν τὴν ἄλυπον, καὶ τὴν τριπόθητον, ἐπὶ τοῦς ἀγῶνας προτρέπει. ιδ', ιε'. Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν. Πρῶτον ἀποτρέπει κακίας, εἴθ' οὕτω τὰ εἶδη τῆς ἀρετῆς μετιέναι κελεύει· καὶ πρῶτον μὲν τὴν γλῶτταν, ὡς εὐόλισθον μόριον, καθαρεῦει παντὸς δόλου καὶ πονηρίας παρεγγυᾷ· τῇ γλῶττι δὲ τὰ χεῖλη συνάπτει, ὡς καὶ αὐτὰ συνεργοῦντα τοῖς ἐκείνης κινήμασι. Δεύτερον τῆς κακίας ἀπαγορεύει τὴν πρᾶξιν· Ἐκκλινον γὰρ, φησὶν, ἀπὸ κακοῦ. Εἶτα τὴν ἀγαθὴν ἐνέργειαν νομοθετεῖ· Ποιήσον γὰρ, φησὶν, ἀγαθόν. Τί δὲ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν; Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν. Ὁ γὰρ εἰρηνικὸς εἰρήνην πρὸς ἅπαντας ἀσπασζόμενος, οὔτε κρύβδην τὰ τοῦ πέλας ὑφαιρεῖται· οὐ μαιφονίας κατατολμᾷ, οὐ γάμοις ἐπιβουλεύει, οὐ λέγει κακῶς, οὐ πράττει κακῶς· εὐεργετεῖ, προμηθεῖται, μεταδίδωσι, συνηγορεῖ, συγκινδυνεύει, συναγωνίζεται· τοιαύτη γὰρ ἡ εἰλικρινῆς ἀγάπη, καὶ γνησίᾳ φιλία. Εἶτα πάλιν δείκνυσι τὸν τούτων καρπὸν. ις'. Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὄτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. Ἐποπτεύονται γὰρ, φησὶν, οἱ ταῦτα δρῶντες ὑπὸ τοῦ Δεσπότητος Θεοῦ, καὶ αἰτοῦντες ἀγαθὰ τυγχάνουσι τῶν αἰτήσεων. Ἐπειτα ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τὰ εἰρημένα κρατύνει. ιζ'. Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Ὁρᾷ δὲ, φησὶ, καὶ τοῦς τάναντία τολμῶντας, καὶ τῆς πανωλεθρίας κατ' αὐτῶν ἐκφέρει τὴν ψῆφον. ιη', ιθ'. Ἐκέκραζαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν· καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. Πάρεστι, φησὶ, τοῖς δικαίοις ὁ Δεσπότης, καὶ τὰς τούτων ἀσμένως δέχεται προσευχάς· διαφερόντως δὲ κήδεται τῶν μετρίῳ φρονήματι κεχρημένων· τούτους γὰρ τῇ καρδίᾳ συντετριμμένους ἐκάλεσε. Τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει ψαλμῷ· Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. κ', κα'. Πολλὰ αἰ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται αὐτούς ὁ Κύριος, φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται. Συγχωρεῖ μὲν γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν θλίψεων κατιέναι γυμνάσιον· ἐπαρκεῖ δὲ, καὶ κρείττους ἀποφαίνει τῶν προσπιπτουσῶν συμφορῶν, κρατύνων αὐτῶν τοὺς λογισμοὺς, καὶ στεγανούς ἐργαζόμενος· ὀστᾶ γὰρ τοὺς λογισμοὺς ἀπεκάλεσε· καθάπερ γὰρ ὑπὸ τῶν ὀστῶν, ὡς στερεμνίων, τὸ λοιπὸν φέρεται σῶμα, οὕτω διὰ τῶν λογισμῶν ἡ ψυχὴ τὴν σωτηρίαν καρποῦται. κβ', κγ'. Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρός· καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσιν. Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν. Οἱ μὲν οὖν τῆς ἀρετῆς ἔρασταὶ τοσοῦτων ἀγαθῶν ἀπολαύσουσιν. Οἱ δὲ πονηρῶς συζῶντες προσφυᾶ δέχονται τὴν τελευταίαν τῇ ζωῇ, καὶ πονηρᾶς βιοτῆς πονηρὸν ἔσται τὸ τέλος. Οἱ δὲ τοῦ Θεοῦ τὴν θεραπείαν ἐλόμενοι, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα κτησάμενοι, τῆς παρ' αὐτοῦ τεύξονται σωτηρίας· ἅτε δὴ πλημμελήσαι παντελῶς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας οὐκ ἀνασχόμενοι νόμους.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΔ' ΨΑΛΜΟΥ.

Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ. Καὶ τοῦτον ὡσαύτως τὸν ψαλμὸν εἶρηκεν ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὑπὸ τοῦ Σαοῦλ διωκόμενος· μέμνηται δὲ καὶ τῆς τοῦ Δωὴκ πονηρίας. Αὐτὸς γὰρ ἐμήνυσε τῷ Σαοῦλ τὰ κατὰ τὸν Ἀβιμέλεχ τὸν ἱερέα, καὶ πρόξενος τῆς πολλῆς ἐκείνης μαιφονίας ἐγένετο· μέμνηται δὲ καὶ τῶν Ζιφαίων, καὶ τῶν ἄλλων, οἱ τῷ Σαοῦλ τὸν Δαβὶδ κατεμήνυον, ὡς αὐτὰ διδάξει τὰ ῥήματα. α'. Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με· πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με. Καλὴ τῶν εἰρημένων ἡ τάξις, καὶ τῇ τοῦ δικαίου πρέπουσα εὐχῇ. Ἦτησε γὰρ πρῶτον δικάσαι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, εἴθ' οὕτως ἐπαγαγεῖν τῆς τιμωρίας τὴν ψῆφον. β', γ'. Ἐπιλαβοῦ ὄπλου, καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειάν μου. Ἐκχεον ῥομφαίαν, καὶ σύγκλεισον ἐξεναντίας τῶν καταδιωκόντων με. Πολέμου μνημονεύσας, ἀναγκαίως καὶ τῶν ὄπλων τὰ εἶδη προστέθεικε, τῷ σχήματι τῆς πανοπλίας ἐκδειματῶν τοὺς πονηρῶς συζῶντας. Οὐδὲ γὰρ τοσοῦτοις ὄπλοις ἐκέχρητο ὁ Θεὸς κολάζων τοὺς ἀδικοῦντας· ἀρκεῖ δὲ αὐτῷ λόγος εἰς τιμωρίαν ἐσχάτην. Εἶπον τῇ ψυχῇ μου· Σωτηρία σου εἰμι ἐγώ. Ἀρκεῖ μοι ὁ σὸς λόγος εἰς σωτηρίαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὄπλων ὁ προφήτης ἐμνημόνευσεν, εἰκότως ἐδίδαξεν, ὡς οὐ χρήζει τοιούτων ὑπουργῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ λόγῳ μόνῳ κάκεινους κολάζει, καὶ τούτους εὐεργετεῖ. δ'. Αἰσχνθητήωσαν, καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου, ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ καταισχνθητήωσαν οἱ λογιζόμενοι μοι κακά. Διαμάρτωσι, φησὶν, ὧν τυρεύουσι, καὶ γένηται αὐτοῖς αἰσχύνη τῆς πονηρίας ἐπικαρπία. ε'. Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χνοῦς κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐκθλίβων αὐτούς. Τοῦτο καὶ ἐν

τῷ πρώτῳ ψαλμῷ τέθεικεν· Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. ζ'. Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος, καὶ ὀλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς. Τρέψον αὐτούς εἰς φυγὴν, τοῖς ἀοράτοις ἀγγέλοις ἐπιτρέπων τὴν διώξιν. Οὕτως εὐρίσκομεν καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑπ' ἀγγέλου ἀναιρεθέντας, καὶ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πρωτότοκα ὁ ὀλοθρευτὴς διέφθειρε. Σκότος δὲ καὶ ὀλίσθημα τὴν κατάπτωσιν λέγει. Οἱ τε γὰρ προσπταίνοντες, καὶ οἱ τὸν ὀλισθον ὑπομένοντες, καταπίπτουσιν. Καὶ δεικνύς τῆς εὐχῆς τὸ δίκαιον, ἐπάγει ζ'. Ὅτι δωρεὰν ἔκρυσάν μοι διαφθορὰν παγίδος αὐτῶν· μάτην ὠνείδισαν τὴν ψυχὴν μου. Ἀδίκους γὰρ, φησὶν, ἐπιβουλαῖς κέχρηται κατ' ἐμοῦ. Τὸ δὲ ὠνείδισαν, ὑπώρυσαν ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν. Αἰνίττεται δὲ τὸν κρύβδην κατασκευαζόμενον ὀλεθρον.

η'. Ἐλθέτω αὐτῶ παγὶς ἢν οὐ γινώσκει καὶ ἡ θήρα ἢν ἔκρυσε συλλαβέτω αὐτόν· καὶ ἐν τῇ παγίδι πεσεῖται ἐν αὐτῇ. Οἷς κατασκευάζουσι, φησὶ, περιπέσοιεν, καὶ τοῖς οἰκειοῖς δικτύοις ἐμπέσοιεν· ἀπροσδόκητον ὑπομείναιεν θήραν τοῦτο γὰρ εἶπε, παγὶς ἢν οὐ γινώσκει.

θ', ι'. Ἡ δὲ ψυχὴ μου ἀγαλλιάσεται ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· τερφθήσεται ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Πάντα τὰ ὅσα μου ἐροῦσι· Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι; Ἐγὼ δὲ καὶ θυμηδίαν καὶ εὐφροσύνην ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς καρπώσομαι, Δέσποτα, καὶ διὰ πάντων μου τῶν μορίων μόνον σε εἶναι βοήσω Θεόν. Τὸ γὰρ, Τίς ὁμοίός σοι; τοῦτο δηλοῖ, ὅτι Μόνος ὑπάρχεις Θεός, κατὰ πάντων ἔχων τὸ κράτος. Ρυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόντων αὐτόν. Οὐκ ἔαζ γὰρ ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων πολιορκεῖσθαι τοὺς πενεστέρους· ἀλλὰ κάκείνους ἄγχεις, καὶ τούτοις ἐπαμύνεις.

ια'. Ἀναστάντες μοι μάρτυρες ἄδικοι, ἃ οὐκ ἐγίνωσκον, ἠρώτων με. Συκοφαντίαν, φησὶν, ὑπέμεινα, ἃ μὴδὲ ἐλογισάμην, κατηγορούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ ὑπὸ τοῦ φθόνου βαλλόμενος ὁ Σαοῦλ, τυραννήσειν αὐτὸν ὑπόπτει, καὶ τούτου χάριν πολεμῶν διετέλει· χώραν λαβόντες οἱ βασκαίνοντες, τὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας οὐκ ἔληγον ράπτοντες. Τούτους μάρτυρας ὀνομάζει ψευδεῖς. Ἐκ τούτων ἦν ὁ Δωὴκ, ἐκ τούτων οἱ Ζιφαῖοι, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις πολλοί.

ιβ'. Ἀνταπεδίδουν μοι πονηρὰ ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀτεκνίαν τῇ ψυχῇ μου. Ἐγὼ μὲν γὰρ τὸν Γολιάθ ἀνεῖλον θρασυνόμενον, καὶ κατὰ παντὸς νεανιευόμενον τοῦ λαοῦ, καὶ ἀλλοφύλους κατηγωνισάμην πολλάκις, καὶ τοῖς πνευματικοῖς κρούμασι τῆς δαιμονικῆς αὐτὸν ἠλευθέρουν μανίας· αὐτὸς δὲ μοι πολεμῶν οὐ παύεται, θανάτῳ παραδοῦναι καὶ λήθη βουλόμενος. Ἀτεκνίαν γὰρ τὴν λήθην ὠνόμασεν, ὡς διὰ τῶν παιδῶν φυλαττομένης τῆς μνήμης. Διὸ δὲ καὶ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου φησὶ· Μὴ λεγέτω ὁ εὐνούχος, ὅτι Ἐγὼ εἶμι ζύλον ξηρόν· ὅτι τάδε λέγει Κύριος τοῖς εὐνούχοις τοῖς ἐκλεγομένοις· Ἄ ἐγὼ θέλω, δώσω αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου, ἐν τῷ τείχει μου τόπον θαυμαστὸν, καὶ ὄνομα ἀγαθόν, κρεῖττον υἱῶν καὶ θυγατέρων.

ιγ'. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτοῦ παρενοχλεῖν μοι ἐνεδύομην σάκκον, καὶ ἐταπεινῶν ἐνηστέια τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἢ προσευχὴ μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται. Ἐντεῦθεν παιδευόμεθα πῶς δεῖ λύειν τὰς συμφοράς· σάκκον γὰρ, φησὶν, ἀμπεχόμενος, καὶ νηστεία κατατηκόμενος, τῷ Θεῷ τὴν ἱκετηρίαν προσέφερον· καὶ ἐδεχόμεν τῆς αἰτήσεως τοὺς καρπούς. Τὸ γὰρ, Καὶ ἢ προσευχὴ μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται, τοῦτο σημαίνει ἀντὶ τοῦ, Προσευχόμενος ἐδεχόμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς αἰτήσεις, καὶ τὸν κόλπον μου ἐπλήρουν.

ιδ'. Ὡς πλησίον, ὡς ἀδελφὸν ἡμέτερον, οὕτως εὐηρέστουν· ὡς πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων, οὕτως ἐταπεινούμην. Πᾶσαν αὐτῷ, φησὶ, θεραπείαν, ὡς ἀδελφῷ γνησίῳ προσέφερον, καὶ ἀσχάλλοντος καὶ πενθοῦντος ἐμιμούμην ταπεινώσιν, οὐκ ἀνασχόμενος μεγαφρονεῖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι. Τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία διδάσκει. Τοῦ γὰρ Σαοῦλ εἰρηκότος ἐκεῖ, Σὺ τέκνον Δαβὶδ; ἀπεκρίνατο λέγων· Δουλὸς σὸς, κύριέ μου βασιλεῦ. Καὶ πάλιν· Ἴνα τί διώκει ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ὀπίσω κυνὸς τεθηγκότος, καὶ ὀπίσω φύλλου ἐνός;

ιε'. Καὶ κατ' ἐμοῦ ἠφρόνθησαν, καὶ συνήχθησαν· συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάστιγες, καὶ οὐκ ἔγνω. Αὐτοὶ δὲ μετὰ πλήθους ἐπήεσαν, ἀνελεῖν με προσδοκῶντες, καὶ ἐξαπιναίως προσέβαλλον, ἐλεῖν ἀγνοοῦντα πειρώμενοι. Τὸ γὰρ, Συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάστιγες, καὶ οὐκ ἔγνω, οὕτως ἠρμήνευσεν ὁ Σύμμαχος, Συνήγοντο κατ' ἐμοῦ πληκταί, καὶ οὐκ ᾔδειν. Διεσχίσθησαν, καὶ οὐ κατενύγησαν. Καὶ διαμαρτόντες, φησὶ, τῆς ἐλπίδος, καὶ σκεδασθέντες, οὐ μετεμελήθησαν ἐφ' οἷς κακῶς ἐβουλεύσαντο· ἀλλ' αὐθις τοῖς αὐτοῖς ἐπεχείρησαν.

ις'. Ἐπειράσαν με, ἐξέμυκτηρίσαν με μυκτηρισμῷ, ἔβρυσαν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Διὰ πάσης, φησὶν, ὠδεδυσαν πείρας, τὸν οἰκεῖον θυμὸν ἐμπλήσαι βουλόμενοι· ποτὲ μὲν γὰρ ἀπατηλοῖς χρώμενοι λόγοις ἀγρεύειν ἐπειρῶντο, ποτὲ δὲ λεόντειον ἐβρύχοντο φονῶντες.

ιζ'. Κύριε, πότε ἐπόμη; Τοῦτο δὲ οὐκ ἐγκαλῶν εἶπεν, ἀλλὰ ποθῶν τὴν βοήθειαν. Πότε, φησὶν, ἐπιφαίνη, καὶ ἐπαμύνεις ἡδίκημένῳ;

ιη'. Ἀποκατάστησον τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν. Κρεῖττονά μου τὴν ψυχὴν τῶν μηχανημάτων αὐτῶν ἀπόφηνον. Ρῦσαι ἀπὸ λεόντων τὴν μονογενῆ μου. Εἰρηκῶς ἄνω, ἔβρυσαν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν· ἴδιος δὲ τῶν λεόντων ὁ βρυχμός· εἰκότως αὐτοὺς καὶ λέοντας προσηγόρευσε, τὸ ὀμοβόρον καὶ θηριῶδες ἐξελέγχων τῆς γνώμης. Τὴν μονογενῆ δὲ μου ὁ Σύμμαχος τὴν μονότητά μου

εἶρηκεν, ἀντὶ τοῦ, τὴν πάσης ἀνθρωπίνης ἔρημον βοθηίας. ἰθ'. *Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ἐκκλησίᾳ πολλῇ, ἐν λαῷ βαρεῖ αἰνέσω σε.* Τὸ δὲ ἐν λαῷ βαρεῖ, ὁ Σύμμαχος ἐν λαῷ παμπληθεῖ εἶρηκε. Πρόρρησις δὲ ἦν αὕτη, καὶ πρόρρησις δεξαμένη τέλος. Ἐν πάσῃ γὰρ γῆ καὶ θαλάσῃ ὑμνεῖ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τῶν πεπιστευκότων ὁ θεῖος Δαβὶδ· Ἐκκλησίαν γὰρ πολλήν, καὶ παμπληθῆ λαὸν τὰς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας καλεῖ. κ'. *Μὴ ἐπιχαρείσάν μοι οἱ ἐχθραίνοντές μοι ἀδίκως· οἱ μισοῦντές με δωρεὰν καὶ διανεύοντες ὀφθαλμοῖς* Ἐνταῦθα πάλιν τῶν Σαοὺλ παροξυνόντων ἐποιήσατο μνήμην, ὡς φιλίαν μὲν ὑποκρινομένων, τὰ πολεμίων δὲ δρώντων. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς σαφέστερον εἶρηκεν. κα'. *Ὅτι ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν· καὶ ἐπ' ὀργὴν δόλους διελογίζοντο.* Φιλικοῖς γὰρ χρώμενοι λόγοις, ὡς ἐν γῆ τι κρύπτειν τὴν ὀργὴν ἐπειρῶντο, δόλου πλήρη τὴν διάνοιαν ἔχοντες. κβ'. *Καὶ ἐπλάτυναν ἐπ' ἐμέ τὸ στόμα αὐτῶν, εἶπον· Εὗγε, εὗγε, εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.* Θεασάμενοι δὲ με τῆς ἐπιβουλῆς αἰσθόμενον, ἐγύμνωσαν λοιπὸν τὴν κεκρυμμένην δυσμένειαν, μετὰ φωνῆς ἐφηδόμενοι ταῖς ἐμαῖς συμφοραῖς. κγ', κδ'. *Εἶδες, Κύριε, μὴ παρασιωπήσης, Κύριε, μὴ ἀποστής ἀπ' ἐμοῦ. Ἐξεγέρθητι, Κύριε, καὶ πρόσχες τῇ κρίσει μου, ὁ Θεός μου καὶ ὁ Κύριός μου, εἰς τὴν δίκην μου.* Κριτῆς εἶ, Δέσποτα, ἐφορᾷς ἅπαντα, καὶ οὐδέν σου διαφεύγει τὴν ἐποψίαν· μὴ παρίδῃς τὰ πεπραγμένα, μηδὲ τῆς σῆς με προνοίας ἔρημον καταστήσης· ἀλλὰ δίκασον, καὶ δὸς τὴν ψῆφον ταχέως. Τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐπαγόμενα δηλοῖ. κε', κς'. *Κρῖνόν με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην σου, Κύριε ὁ Θεός μου, καὶ μὴ ἐπιχαρείσάν μοι οἱ ἐχθροί μου.* Μὴ εἶποισαν ἐν καρδίαις αὐτῶν· *Εὗγε, εὗγε, τῇ ψυχῇ ἡμῶν, μηδὲ εἶποιεν· Κατεπίομεν αὐτόν.* Εἰ γὰρ ἀναβάλῃ τὴν δίκην, ὧ Δέσποτα, ἐπιτωθᾶσουσιν πάλιν ἐκεῖνοι, καὶ πρόφασιν θυμῆς τὰς ἐμὰς ὀδύνας ποιήσονται, καὶ οἰκείαν εὐημερίαν ἠγήσονται τὴν ἐμὴν δυσκληρίαν. κζ'. *Αἰσχυνθεῖσαν καὶ ἐντραπείησαν ἅμα οἱ ἐπιχαίροντες τοῖς κακοῖς μου· ἐνδυσάσθωσαν αἰσχύνῃ καὶ ἐντροπῇ οἱ μεγαλοῤῥήμονοῦντες ἐπ' ἐμέ.* Κατάλληλος ἡ αἰσχύνῃ τοῖς ἐπικερτομοῦσι τοῖς πέλας· διὸ τοῖς ἀλαζόσι καὶ μεγαλοῤῥήμοσι ταύτην ὁ προφήτης ἐπηύξατο. κη'. *Αγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθεῖσαν οἱ θέλοντες τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ εἰπάτωσαν διαπαντός, Μεγαλυνθήτω ὁ Κύριος, οἱ θέλοντες τὴν εἰρήνην τοῦ δούλου αὐτοῦ.* Αγαλλόμενοι δὲ καὶ χαίροντες διατελέσοιεν οἱ τὰ ἀγαθὰ μοι βουλόμενοι, καὶ τῆς εἰρήνης τῆς ἐμῆς ἐφιέμενοι, καὶ ταύτης τυχόντα θεασάμενοι, σὲ τὸν Δεσπότην ὑμνήσαιεν. κθ'. *Καὶ ἡ γλῶσσά μου μελετήσῃ τὴν δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαιόν σου.* Ἐγὼ δὲ τῆς σῆς προνοίας ἀπολαύσας, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὰς σὰς ἐντολὰς μελέτην ποιήσομαι, καὶ διηνεκῶς σου τὰς εὐεργεσίας ὑμνήσω. Τὸ γὰρ ὅλην τὴν ἡμέραν, πᾶσαν ἡμέραν ὁ Σύμμαχος εἶρηκε, τὸ διηνεκῶς διὰ τούτων σημαίων. Ὁ μὲν οὖν ψαλμὸς τοῦτο ἔσχε τὸ τέλος. Παρακαλῶ δὲ τοὺς ἐντευξομένους, μηδὲ μίαν βλάβην ἐκ τῆς τοῦ δικαίου δέξασθαι προσευχῆς, μηδὲ πρόφασιν εἰς τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀρὰς ἐντεῦθεν κομίζεσθαι· συνιδεῖν δὲ, ὡς νομικὴν πολιτείαν, οὐκ εὐαγγελικὴν ὁ προφήτης μετῆι. Ὁ δὲ νόμος διαγορεύει ἀγαπήσαι τὸν πλησίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν μισῆσαι. Ὁ δὲ Δεσπότης Χριστὸς τὴν τελειοτάτην δεικνὺς ἀρετὴν, ἔφη, *Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· Αγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Αγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντάς ὑμᾶς.* Συνωδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἔφη· *Εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε.* Εἰς ταύτην τοίνυν τὴν διαφορὰν ἀποβλέποντες, γινώτε τί μὲν ἀρμόττει τῷ νόμῳ, τί δὲ τῇ χάριτι. Ἄλλως τε δὲ καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ οὐκ ἐπαρώμενος ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ προφητικῶς προὔλεγε τὰ πάντως ἐσόμενα. Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν οὐκ ἠμύνατο τοὺς ἀδικοῦντας, ἀκούσατε αὐτοῦ λέγοντος· *Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδούσι μοι κακὰ, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός, καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, καὶ καταλάβοι, καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου, καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνώσαι.* Καὶ οὐκ εἶπε μὲν ταῦτα, οὐκ ἔπραξε δέ· τοῖς γὰρ λόγοις τὸ πέρας ἐπέθηκε, καὶ σαφέστερα τῶν ῥημάτων τὰ πράγματα. Δὶς μὲν γὰρ ὑποχείριον λαβὼν τὸν πολέμιον, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνελεῖν βουλευθέντας ἐκώλυσεν· ἐν πολέμῳ δὲ πεσόντα πικρῶς ὠλοφύρατο, καὶ τὸν μεμνηνκότα τὸν θάνατον, ὡς ἐφηδόμενον καὶ ἀνηρηκέναι νεανιευσάμενον, τῷ θανάτῳ παρέπεμψε. Ταῦτα δὲ διεξελεθῆν ἠναγκάσθη διὰ τοὺς ἐπαρωμένους, καὶ τὸν θεῖον Δαβὶδ εἰς μέσον παράγοντας, ἵνα τὴν μεγίστην τοῦ Δαβὶδ φιλοσοφίαν ἀρχέτυπον ἔχωσιν ὠφελείας.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΕ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, τῷ δούλῳ Κυρίου, τῷ Δαβίδ.* Ἦνίκα τὸν Σαοὺλ ὁ θεῖος Δαβὶδ λαβὼν ὑποχείριον, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνελεῖν πειραθέντας ἐκώλυσεν, ἡμέρας γενομένης, ἐπί τιος ἀκρωρείας γενόμενος, ἐπιμέμφεται τῷ Σαοὺλ· καὶ τῆς δυσμενείας ἐλέγχει τὸ ἄδικον· διδάσκων ὡς καθεδόντα νύκτωρ εὐρῶν, οὐχ ὡς πολέμιον ἀνεῖλεν, ἀλλ' ὡς εὐεργέτην διέσωσε· καὶ δείκνυσι τὸ

περὺγιον τῆς διπλοῖδος, καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ δόρυ, ὅπερ εἰς ἀπόδειξιν εἰλήφει τῆς τῶν ῥημάτων ἀληθείας. Πρὸς ταῦτα ὁ Σαοὺλ ἀπεκρίνατο, ῥήμασι χρησάμενος κεχρωσμένοις εὐνοίᾳ, καὶ τὸ τῆς φιλίας προσωπεῖον περικειμένοις. Προστέθηκε δὲ τοῖς λόγοις καὶ ὄρκους, σκηψάμενος μεταμέλειαν. Τηνικαῦτα τοίνυν τὸν ψαλμὸν τοῦτον ὁ μακάριος ἔφη Δαβὶδ, κατηγορίαν ποιούμενος τῶν πονηρῶν συζώντων, καὶ τὴν διὰ πάντων διήκουσαν τοῦ Θεοῦ προμήθειαν ἀνακηρύττων· ἀνέμιξε δὲ καὶ θεολογίαν τοῖς λόγοις καὶ προφητείαν· οὐδὲν γὰρ χάριν καὶ ἡ ἐπιγραφή εἰς τὸ τέλος παραπέμπει τὸν ἐντυγχάνοντα.

β'. *Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἀμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ.* Οἶεται, φησὶν, ὁ κακία συντετραμμένος, μηδένα θεωρεῖν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ κεκρυμμένα βουλευματα. Τὸ γὰρ, φησὶν, ἀντὶ τοῦ ἡγεῖται καὶ ὑπολαμβάνει τέθεικεν. *Οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.* Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης ἀναληθσίας, τὸ μὴ δεδιέναι τὸν πάντα ἐφορῶντα Δεσπότην.

γ'. *Ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ εὔρειν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.* [Οὕτω, φησὶν, ἑαυτὸν διέτρεψεν, καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τῶν ἑαυτοῦ ἀπέρριψεν ὀφθαλμῶν, ὡς τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ προφανῆ τυγχάνουσιν καὶ πᾶσιν ὁρᾶσθαι καὶ εὐρίσκεσθαι καὶ διὰ τοῦτο μίσους ἄξιαν εἶναι. Ἀκάμπτως ἐξέδωκεν ἑαυτὸν τῇ ἀνομίᾳ.] Ἐκὼν δὲ ταύτην ἔχει τὴν ἄνοιαν, ὡς μὴ βουλόμενος λογιστεῦσαι τὰ πεπραγμένα, καὶ μισῆσαι κακῶς πεπραγμένα.

δ', ε'. *Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ δόλος· οὐκ ἐβουλήθη συνίεναι τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀνομίαν διελογίσαστο ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ, παρέστη πάσῃ ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ· κακία δὲ οὐ προσώχθισεν.* Λόγοις μὲν γὰρ κέχρηται τῆς ἀληθείας γεγυμνωμένοις, καὶ δόλῳ συμπεπλεγμένοις· συνιδεῖν δὲ τὸ πρέπον οὐ βούλεται, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ πονηρὰ τυρεύει τῷ πέλας, καὶ μεθ' ἡμέραν πληροῦν ἐπιχειρεῖ τὰ βουλευματα. Τούτου δὲ αἴτιον, τὸ μὴ βδελύττεσθαι αὐτὸν, καὶ παντελῶς ἀποστρέφασθαι τῆς πονηρίας τὰ εἶδη. Τὸ γὰρ, κακία οὐ προσώχθισεν, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐβδελύξατο, τέθεικεν. Καὶ γὰρ τὰ εἰδωλοποτὲ μὲν βδελύγματα, ποτὲ δὲ προσοχθίσματα ἢ θεῖα προσαγορεύει Γραφή. Τοῦτο δὲ ὁ Ἀκύλας, οὐκ ἀπέρριψεν ἡρμήνευσεν· [ὁ δὲ Σύμμαχος, οὐκ ἀπεδοκίμασεν·] ὁ δὲ Θεοδοτίων, οὐκ ἀπόσατο.

ζ', ζ'. *Κύριε, ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου, καὶ ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν. Καὶ ἡ δικαιοσύνη σου, ὡς ὄρη Θεοῦ.* Ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ὡς μηδενὸς ἐφορῶντος, τοιαῦτα πράττειν ἐπιχειροῦσι· σὺ δὲ, Δέσποτα, καὶ ἔλεον ἔχεις ἀμέτρητον, καὶ ἀλήθειαν ἀστάθμητον, καὶ δικαιοσύνην ὄρεσι παραβαλλομένην μεγίστοις· χωρεῖ δέ σου καὶ μέχρι τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀλήθεια, διὰ τῶν προφητῶν, οἷον διὰ τινων νεφελῶν, τὸν σωτήριον αὐτοῖς ὑετὸν χορηγοῦσα. *Τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή.* Τοσαύτην δὲ ἔχων ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, τίνας ἕνεκα μακροθυμεῖς, ἀγνοῶ· τὸ τῆς ἀβύσσου ἀθεώρητον μιμεῖται σου τὰ κρίματα. Καθάπερ γὰρ ἐκείνης ἀνθρώποις ἀθεώρητος ὁ βυθὸς, οὕτως ἀνέφικτος τῶν σῶν κριμάτων ἡ κατανόησις· *Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις, Κύριε.* Καὶ τί τούτου τὸ αἴτιον;

η'. *Ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου, ὁ Θεός.* Μέχρι γὰρ καὶ τῶν κτηνῶν ἡ σὴ διήκει φιλανθρωπία, καὶ οὐ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον γεγεννημένα τρέφεις, τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τούτων εὐεργετῶν. *Οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν περὺγων σου ἐλπιοῦσιν.* Πρὸρρήσιν ὁ λόγος ἔχει τῆς μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεγεννημένης μεταβολῆς. Οὐ γὰρ εἶπεν ἡλίπισαν, ἀλλὰ ἐλπιοῦσιν.

θ'. *Μεθυσθήσονται ἀπὸ τῆς πότιτος τοῦ οἴκου σου, καὶ χειμάρρους τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς.* Καταφεύζεται δὲ πρὸς σὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, ἀναβλαστάνουσιν ἐν τῷ οἴκῳ σου τῶν ἀγαθῶν τὴν φορὰν θεωροῦσα. Αἰνίττεται δὲ διὰ τούτων, οὐ μόνον τῆς θείας διδασκαλίας τὰ νάματα, ἀλλὰ καὶ τῆς μυστικῆς τροφῆς τὴν ἀπόλαυσιν· χειμάρρῳ δὲ τῶν τοσοῦτων ἀγαθῶν τὴν χορηγίαν ἀπεικάσει· πρῶτον μὲν διὰ τὸ μὴ ἐξ ἀρχῆς ταύτην τοῖς ἀνθρώποις δοθῆναι· ἔπειτα μέντοι καὶ προτρέπων πάντας ἀνθρώπους προσελθεῖν καὶ πιεῖν, ὡς τοῦ ποταμοῦ οὐκ ἀεννάου ὄντος, ἀλλὰ χειμάρρου, καὶ πρὸς καιρὸν φερομένου. Οἱ γὰρ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ προσιόντες, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν τῶν ἱερῶν ναμάτων οὐκ ἀπολαύσονται. Καὶ δεικνὺς ὡς φύσει μὲν ἀένναός ἐστι τῶν ἀγαθῶν ἡ φορὰ, χειμάρρους δὲ πρὸς τὰς οἰκονομίας γίνεται, εἰς καιρὸν ἐπήγαγεν·

ι'. *Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς.* Ἐνταῦθα δὲ σαφῶς ἡμῖν ἀποκαλύπτει τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος μυστήριον. Πηγὴν γὰρ ζωῆς τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Λόγον ὠνόμασεν. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου καλεῖ· *Ἐμε ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζωῆς, καὶ ἐπορεύθησαν, καὶ ὄρουζαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐκ ἐκλήθησαν ὕδωρ συσχεῖν.* Λέγει τοίνυν τὴν πηγὴν ταύτην παρὰ τῷ Πατρὶ εἶναι, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν τὴν λέγουσαν· *Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί.* —*Ἐν τῷ φωτὶ σου ὁψόμεθα φῶς.* Ὑπὸ γὰρ τοῦ παναγίου Πνεύματος φωτιζόμενοι τὰς τοῦ Μονογενοῦς σου θεωροῦμεν ἀκτίνας. *Οὐδεὶς γὰρ, φησὶ, δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.* Καί· *Ἡμῖν ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ.* Μεμαθήκαμεν τοίνυν ἀκριβῶς διὰ τῶν προφητικῶν λόγων τὰς τρεῖς τῆς μιᾶς θεότητος ιδιότητας.

ια'. *Παράτεινον τὸ ἔλεός σου τοῖς γινώσκουσί σε· καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.* Τοιγάρτοι διηνεκῶς τῆς ἡμέρου σου καὶ δικαίας μετάδος κηδεμονίας, τῆς θεογονσίας ἡξιοῦμενοι, καὶ ἀγαθὰ πράττειν προαιρουμένοις. Ἀμφότερα γὰρ περὶ τῶν αὐτῶν εἴρηκε, κατὰ τὸ οἰκεῖον ἰδίωμα τῆς διαίρεσις

χρησάμενος. Οὐ γὰρ ἄλλους λέγει τοὺς εἰδότας αὐτὸν, ἄλλους δὲ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, οὐδὲ τοῖς μὲν τὸν ἔλεον, τοῖς δὲ τὴν δικαιοσύνην ἐξήτησεν· ἀλλὰ τὴν τελείαν ἀρετὴν ἐν ἀληθείᾳ δόγμασι καὶ πράγμασι ἀγαθοῖς ὀρισάμενος, τοῖς ταύτην κεκτημένοις τὸν ἔλεον καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπήγγειλεν. ιβ', ιγ'. *Μὴ ἐλθέτω μοι ποῦς ὑπερηφανίας, καὶ χεὶρ ἁμαρτωλοῦ μὴ σαλεύσῃ με. Ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· ἐξώσθησαν, καὶ οὐ μὴ δύνωνται στήναι.* Τὸ Ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· Ὅπου πίπτουσιν οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὠθοῦνται καὶ οὐ δυνήσονται στήναι. Αἰτεῖ δὲ ὁ προφήτης τῆς φύσεως τὰ μέτρα φυλάττειν, καὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ μὴ παρατραπήναι ταῖς τῶν παρανόμων ἐπιβουλαῖς· ἅτε δὴ γινώσκων τῆς ἐναντίας ὁδοῦ τὸ τέλος. Οἱ γὰρ εἰς ἐκεῖνο, φησὶ, καταπίπτοντες, ἀναστήναι λοιπὸν καὶ εἰς τὴν ἐτέραν δραμεῖν οὐ δυνήσονται. Τούτοις ἔοικετὰ εἰρημένα ἐν τῷ ἔκτῳ ψαλμῷ· Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου· ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι;

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΣ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις· μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.* Τῇ πείρᾳ μαθὼν ὁ θεῖος Δαβίδ, ὅσων ἀγαθῶν πρόξενος ἢ πραότης, καὶ ὅτι τῶν ἀδικία συζώντων καὶ ἀλαζονεία χρωμένων, τὸ τέλος ἀνιαρὸν καὶ τῷ βίῳ κατάλληλον· ἐμεμαθήκει δὲ ταῦτα ἔκ τε τῶν κατὰ τὸν Σαοὺλ καὶ τὸν Ἀβεσσαλώμ, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι τούτων δεδράκασι παραπλήσια· παραίνεσιν εἰσφέρει πᾶσιν ἀνθρώποις· φέρειν μὲν καλῶς παρακαλῶν τὰ προσπίπτοντα λυπηρὰ, τὰς δὲ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εὐημερίας καὶ εὐπραξίας μὴ μακαρίας νομίζειν, ἀθλίας δὲ μᾶλλον ἀποκαλεῖν· οὐ δὴ χάριν εὐθύς ἀρξάμενος τοῦ ψαλμοῦ, φησὶ· *Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.* Τὸ δὲ μὴ παραζήλου ὁ μὲν Σύμμαχος, μὴ φιλονεῖκει, ὁ δὲ Θεοδοτίων, μὴ παρερεθίζου ἠρμήνευσεν· ἀντὶ τοῦ, Μὴ παροξύνου εἰς μίμησιν τῶν παρανομία συζώντων, τὴν προσγενομένην αὐτοῖς εὐκληρίαν θεώμενος. Καὶ δεικνὺς τῆς εὐποτίας τὸ πρόσκαιρον, εὐθύς ἐπήγαγεν· β'. *Ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται.* Ταῦτα καὶ ὁ μακάριος Ἡσαΐας ἔφη· *Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.* Τοῦτο δὲ καὶ ὁ μακάριος ἔφη Δαβίδ·

γ', δ'. *Ἐλπισον ἐπὶ Κύριον, καὶ ποιεὶ χρηστότητα, καὶ κατασκήνου τὴν γῆν, καὶ ποιμανθήσῃ ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῆς. Κατατῦρῃσον τοῦ Κυρίου, καὶ δόξῃ σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου.* Διὰ πάντων ἐδίδαξε τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος τὸ κερδαλέον· ὁ γὰρ εἰς αὐτὸν, φησὶν, ἐλπίζων, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινόμενος, τῶν ὑπ' αὐτοῦ χορηγουμένων ἀπολαύσεται· διαφορόντως δὲ τεύζονται τούτων οἱ τρυφὴν ἠγούμενοι τὴν διηνεκὴ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν.

ε', ς'. *Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδὸν σου, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. Καὶ ἐξοίσει ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ τὸ κρῖμα σου, ὡς μεσημβρίαν.* Τῷ Θεῷ, φησὶ, καὶ σαυτὸν, καὶ τὰς σὰς πράξεις ἀνάθου, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ πρόσμενε ῥοπήν· αὐτὸς γὰρ οἷα δικαστῆς ἐξοίσει δικαίαν τὴν ψῆφον, καὶ ἀνακηρύξει σε, καὶ λαμπρὸν ἀπεργάσεται, ὡς εἶναι δῆλον ἅπασι, καθὼς τῆς μεσημβρίας τὸ φῶς. ζ'. *Υποτάγηθι τῷ Κυρίῳ, καὶ ἰκέτευσον αὐτόν.* Ταῦτα τοίνυν εἰδὼς, πείθου τῷ Θεῷ κυβερνῶντι, καὶ αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ διατέλει. *Μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατεοδομένῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ· ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι παρανομίαν.* Κἂν τινα ἴδῃς πονηρὰ προαιρούμενον, καὶ τοῦ σκοποῦ μὴ διαμαρτάνοντα, ἀλλὰ κατὰ ῥοὺν φερόμενον, μὴ δυσχέραινε, μηδὲ δυσφόρει, ὡς μηδενὸς τὴν κτίσιν ἰθύνοντος. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὰ ἐπαγόμενα·

η', θ'. *Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιπε θυμόν· μὴ παραζήλου ὥστε πονηρεύεσθαι. Ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται.* Μὴ ἴδῃς αὐτῶν τὴν εὐημερίαν, ἀλλὰ πρόσμενον τὸ τέλος, καὶ ὄψει τὸν ὄλεθρον. *Οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν Κύριον, αὐτοὶ κληρονομήσουσι γῆν.* [ι', ια'.] *Καὶ ἔτι ὀλίγον, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξῃ ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ ζητήσεις τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς.* Οἱ δὲ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατατρυφήσουσιν ἐπὶ πλῆθει εἰρήνης. Εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι οἱ μὲν τῆς θείας ἐλπίδος σφᾶς αὐτοὺς ἀναρτήσαντες, καὶ τὸν ἐπικεῖν προαιρούμενοι βίον, ἐν ἀπραγμοσύνῃ καὶ εἰρήνῃ διατελέσουσι, τρυφὴν ἔχοντες μόνιμον τοῦ συνειδότης τὴν καθαρότητα. Οἱ δὲ τῇ προσκαίρῳ εὐημερία θαρρόντες ταχέϊαν δέξονται τὴν μεταβολὴν, καὶ λήθη παραδοθήσονται παντελεῖ.

ιβ', ιγ'. *Παρατηρήσεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ βρῦξει ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὁδόντας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν, ὅτι προβλέπει, ὅτι ἤξει ἡ ἡμέρα αὐτοῦ.* Καὶ διὰ τούτων παραψυχὴν τοῖς ἀδικουμένοις προσφέρει. Δείκνυσι γὰρ τὸν μὲν παράνομον, λυττῶντα καὶ μεμνηνὸτα κατὰ τῶν τὸν ἀπράγμονα βίον ἀσπαζομένων· τὸν δὲ δίκαιον κριτὴν καταγελῶντα τῆς ἐγχειρήσεως· ἅτε δὴ τὴν ταχέϊαν αὐτῶν τελευτὴν προορῶντα.

ιδ', ιε'. *Ρομφαίαν ἐσπάσαντο οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἐνέτειναν τόξον αὐτῶν, τοῦ καταβαλεῖν πτωχὸν καὶ πέννητα, τοῦ*

σφάζει τοὺς εὐθεῖς τῆ καρδία. Ἡ ῥομφαία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν συντριβείη. Τὴν αὐτὴν ἔχει τοῖς προειρημένοις καὶ ταῦτα διάνοιαν. Διδάσκει γὰρ ὡς παντοδαπαῖς μὲν ὁ ἁμαρτωλὸς κατὰ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων κέχρηται μηχαναῖς, ταῖς δὲ οἰκείαις περιπαρήσεται πάγαις. Καὶ ῥομφαίαν γὰρ καὶ τόξον κέκληκετὰς διαφόρους ἐπιβουλὰς. Ἔοικε ταῦτα τοῖς ἐν τῷ ἐβδόμῳ εἰρημένοις ψαλμῷ· *Λάκκον ὄρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο.* ις'. *Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ, ὑπὲρ πλοῦτον ἁμαρτωλῶν πολύν.* Ἄμεινον, φησὶ, μετὰ δικαιοσύνης αὐτάρκεια, παρανόμου πλοῦτου καὶ περιουσίας ἀδίκου. Εἶτα δεικνὺς τὴν ἀμφοτέρων ἐπικαρτίαν, φησὶν· ις'. *Ὅτι βραχίονες ἁμαρτωλῶν συντριβήσονται, ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους ὁ Κύριος.* Βραχίονας τροπικῶς τὴν δύναμιν ἀπεκάλεσεν· ἐπειδὴ διὰ τούτων ἐργάζεσθαι πεφύκασιν ἄνθρωποι. Προσφυῶς δὲ ἄγαν τὸ, ὑποστηρίζει τοὺς δικαίους, τέθεικεν· ὑπὸ δαιμόνων γὰρ καὶ ἀνθρώπων ὠθούμενοι, ὑπὸ δὲ τῆς θείας ἐρειδόμενοι χάριτος, ἴστανται, καὶ τῶν ἐπιόντων περιγίνονται δυσχερῶν. ιη', ιθ'. *Γινώσκει Κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῶν εἰς αἰῶνα ἔσται. Οὐ καταισχνυθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῷ, καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται.* Πάσης ἀπολαύουσι προνοίας οἱ ἀμεμπτον βίον αἰρούμενοι. Κἂν γὰρ συμφοραῖς περιπέσωσι, κρείττους ἀποφαίνονται τούτων· καὶ κοινῆς γενομένης ἐνδείας, παρὰ τοῦ Θεοῦ δέξονται τὴν αὐτάρκειαν, καὶ πρὸς τούτοις τῶν αἰωνίων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν. Λιμὸν δὲ ἠγοῦμαι ἐνταῦθα παραδηλοῦσθαι τὸν πάλαι Ἰουδαίους ἀπειληθέντα· *Ἐπάξω λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν· οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου.*

κ'. *Ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται· οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.* Ἡ τοῦ συνδέσμου ἐναλλαγὴ διαφορὰν προσώπων εἰργάσατο· καὶ ἄλλους μὲν ὑποβάλλεινοεῖν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἄλλους δὲ ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου. Ἀκύλας δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ δὲ τὸν καὶ σύνδεσμον τεθεικότες, τοὺς αὐτοὺς ἐδειξαν ἁμαρτωλοὺς καὶ τοῦ Κυρίου ἐχθροὺς. Λέγει δὲ ὅτι οἱ θεομισεῖς διὰ τὰς οἰκείας παρανομίας ἄνθρωποι, ὀλίγον ἀνθήσαντες χρόνον, καὶ δόξαντες εἶναι περιφανεῖς καὶ περιβλεπτοί, δίκην καπνοῦ διελύθησαν. κα'. *Δανεῖζεται ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ οὐκ ἀποτίσει· ὁ δὲ δίκαιος οἰκτεῖρει, καὶ δίδωσιν.* Τοιοῦτος ἦν ὁ Σαοῦλ, αἰεὶ μὲν εὐεργετούμενος ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Δαβίδ, ἀμείψασθαι δὲ ἀγαθοῖς τὸν εὐεργέτην οὐκ ἀνεχόμενος. Ὁ δὲ μακάριος Δαβὶδ, τὸν οἰκεῖον Δεσπότην μιμούμενος, ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, εὐεργετῶν διετέλει. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, τὰς παντοδαπὰς θεραπείας παρὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων δεχόμενοι, καὶ τὴν μαιφόνον ἐπιδεικνύμενοι γνώμην· ἀλλ' ὅμως οἱ θεῖοι ἀπόστολοι τὰς θείας αὐτοῖς δωρεὰς φιλοτίμως διένεμον.

κβ'. *Ὅτι οἱ εὐλογοῦντες αὐτὸν κληρονομήσουσι γῆν, οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτὸν ἐξολοθρευθήσονται.* Τοῦτο τῷ πατριάρχῃ Ἀβραάμ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἐπηγγείλατο, *Εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι.*

κγ', κδ'. *Παρὰ Κυρίου τὰ διαβήματα ἀνθρώπου κατευθύνεται, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. Ὅτ' ἂν πέση οὐ καταράχθησεται, ὅτι Κύριος ἀντιστηρίζει χεῖρα αὐτῷ.* Τούτου γὰρ τοι χάριν εὐλογεῖ μὲν τὸν εὐλογοῦντα τὸν δίκαιον, τὸν δὲ καταρώμενον τοῖς ἴσοις ἀμείβεται· ἐπειδὴ αὐτὸς κατευθύνει τὰς τῶν δικαίων ὁδοὺς. Ἀδύνατον γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ χάριτος ἀμέμπτως ὀδεῦσαί τινα τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν. Συνεργεῖ μέντοι τοῖς τούτων ἔχουσι τὸν σκοπὸν· καὶ χρεῖα κατὰ ταῦτον συνδραμεῖν εἰς τὴν κτήσιν τῆς ἀρετῆς προθυμίαν ἀνθρωπίνην, καὶ θείαν προμήθειαν. Οὕτω γὰρ κἂν ὀλισθήσῃ ποτὲ ὁ τήνδε τὴν πορείαν ποιοῦμενος, τῆς θείας ἀντιλήψεως τεύξεται. Οὕτως ὁ μακάριος προσπταίσας Δαβὶδ, καὶ κατενεχθῆναι κινδυνεύσας εἰς γῆν, ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἀνωρθώθη.

κε', κς'. *Νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους.* Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται. Καὶ νέος ὢν, καὶ εἰς γῆρας ἔλθων, οὐκ οἶδα θεασάμενος δίκαιον τῆς θείας ἔρημον προνοίας γενόμενον. Ὁ γὰρ τοι δίκαιος κριτῆς οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν φυομένων πᾶσαν ποιεῖται κηδεμονίαν. Οὕτω τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα παρανομοῦντος, διὰ τὴν προγονικὴν ἀρετὴν προϋνοήθη. Οὕτω τοῦ Σολομῶντος ἡσεβηκότος ἠνέσχετο διὰ τὴν πατρῶαν φιλοθεΐαν. Τὸ δὲ, *Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος,* τὰς παντοδαπὰς τοῦ δικαίου εὐεργεσίας δηλοῖ, τὰς διὰ χρημάτων, τὰς διὰ πραγμάτων, τὰς διὰ λόγων καὶ συμβουλῶν. Ταῦτα δὲ ποιῶν, ἐλεεῖ μὲν τοὺς ἀπολαύοντας, δανεῖζει δὲ τῷ τούτων Θεῷ· *Ὁ γὰρ ἐλεῶν, φησὶ, πτωχὸν, δανεῖζει Θεῷ,* ὡς τὸ αὐτὸ ἔλεον εἶναι καὶ δάνεισμα. κς'. *Ἐκκλινὸν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν, καὶ κατασκήνου εἰς αἰῶνα αἰῶνος.* Ταῦτα τοίνυν εἰδότες ἅπαντες ἄνθρωποι, καὶ μεμαθηκότες τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας τὰ ἐπίχειρα, φεύγετε μὲν τῆς κακίας τὰ εἶδη, ὀδεύσατε δὲ τὴν ἐναντίαν ὁδόν, ἵνα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπολαύσητε.

κη', κθ'. *Ὅτι Κύριος ἀγαπᾷ κρίσιν, καὶ οὐκ ἐγκαταλείπει τοὺς ὀσίους αὐτοῦ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα φυλαχθήσονται· ἄνομοι δὲ ἐκδιωχθήσονται, καὶ σπέρμα ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται. Δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς.* Ὁρθῆ καὶ δικαία κρίσει χρώμενος τῶν ὄλων ὁ Κύριος προσφυεῖς τοῖς ἐπιτηδεύμασι τὰς ἀντιδόσεις ποιήσεται· καὶ τοὺς μὲν τῆς δικαιοσύνης

ἐραστὰς πάσης ἀξιώσει κηδεμονίας, τοὺς δὲ τάναντία προαιρουμένους ἀνασπάσει προρρίζους. Οὕτω τοὺς ἐκατέρων δείξας καρπούς, διδάσκει λοιπὸν, πῶς ἔνεστι τὴν τῷ Θεῷ φίλην κατορθῶσαι δικαιοσύνην. λ', λα'. *Στόμα δικαίου μελετήσεται σοφίαν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσει κρίσιν. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑποσκελισθήσεται διαβήματα αὐτοῦ.* Προσῆκει, φησὶ, κὰν τῇ γλώττῃ, κὰν τῇ διανοίᾳ τὰ θεῖα λόγια περιφέρειν, καὶ τὴν τούτων μελέτην ποιῆσθαι διηνεκῶς. Οὕτω γὰρ τὸ πρακτέον μανθάνων ὁ τῆς ἀρετῆς ἐραστής, ἀτρεμῆς μενεῖ καὶ ἀσάλευτος, τῶν καταβαλεῖν ἐπιχειρούντων περιγινόμενος. Ταῦτα καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἔφη ψαλμῷ· *Ἄλλ' ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσεται ἡμέρας* καὶ *νυκτός· καὶ τὰ ἐξῆς.* λβ', λγ'. *Κατανοεῖ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ ζητεῖ τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. Ὁ δὲ Κύριος οὐ μὴ ἐγκαταλείπη αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, οὐδὲ μὴ καταδικάσῃται αὐτὸν ὅταν κρινῆται αὐτῷ.* Διαφόρως τὰ αὐτὰ λέγει, τῇ πλείονι μελέτη μονιμωτέραν κατασκευάζων τὴν μνήμην. Λέγει δὲ ὡς οὐ περιόψεται τὸν δίκαιον ὁ Δεσπότης ἐπιβουλευόμενος ὑπὸ τῶν πονηρῶν, οὐδὲ συμψηφιεῖται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσιν, ἀλλ' ὑπερπηδήσας παρασκευάσει τὰ δίκτυα. Ταύτης ἀπέλαυσεν Ἀβραὰμ τῆς προνοίας, δις ἀρπαγείσης τῆς Σάρρας· ταύτης ὁ Ἰσαὰκ αὐτὸ τοῦτο παθὼν· ταύτης ὁ Ἰακώβ ὑπ' ἀδελφοῦ καὶ κηδεστοῦ φθονηθεὶς· ταύτης ὁ Ἰωσήφ ὑπὸ φθόνου καὶ συκοφαντίας πολεμηθεὶς. Καὶ τί δεῖ καταλέγειν πάντα; Ῥάδιον γὰρ τοῖς φιλομαθέσι, καὶ τὰ πάλαι συλλέξαι, καὶ θεωρῆσαι τὰ νέα. λδ'. *Υπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε, τοῦ κατακληρονομήσαι τὴν γῆν, ἐν τῷ ἐξολοθρευέσθαι ἁμαρτωλοὺς, ὅψει.* Ταῦτα τοίνυν μεμαθηκῶς, τὴν θεῖαν πρόσμενε ψῆφον, καὶ τοὺς κειμένους φύλαττε νόμους. Οὕτω γὰρ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ γενήσῃ περίβλεπτος, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τῶν μονίμων ἀγαθῶν ἀπολαύσῃ, καὶ ὅψει τῶν ἁμαρτωλῶν τὸ τρισάθλιον τέλος. Εἶτα ἐπειδὴ πολλοὺς ἀνιᾶ τὸ μὴ νῦν ὄρᾶν τῶν ἀδίκων τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ἀναμένειν χρόνον μακρὸν, εἰκότως ἀπὸ τῶν γεγεννημένων πιστοῦται τὰ μέλλοντα. λε', ις'. *Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον, ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν· καὶ ἐζήτησα αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ.* Εἶδε γὰρ ὁ μέγας Δαβὶδ καὶ τῆς τοῦ Σαοὺλ βασιλείας τὸ τέλος, καὶ τῆς τοῦ Ἀβεσσαλῶμ τυραννίδος τὸν ὄλεθρον, καὶ Ναὰς τοῦ Ἀμμανίτου καὶ τὴν ὑπερφηανίαν καὶ τὴν ἀπώλειαν, καὶ τοῦ ἀλλοφύλου Γολιάθ σὺν τῷ τύφῳ τὸν θάνατον· καὶ ἄλλων αὐτῷ πρὸς τούτους οὐκ ὀλίγων καὶ τὴν ἀλαζονείαν, καὶ τὴν ὑπερφηανίαν, καὶ τὴν πανωλεθρίαν. Εἰκότως τοίνυν τοῖς ἀκάρποις δένδροις τὴν ἐκείνων εὐημερίαν ἀπέεικασε. Φρούδους δὲ ἔφη γεγενῆσθαι οὐ μόνον αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνων τόπους· διὰ τούτων δὲ τὴν μνήμην ἐδήλωσεν. Εἶτα πάλιν εἰσήγησιν εἰσφέρει καὶ συμβουλίην. λζ'. *Φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἐστὶν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ.* Τοῦτο δὲ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἔφη· Φύλασσε ἀπλότητα, καὶ ὄρα εὐθὺ, ὅτι ἐστὶ μέλλοντα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Μὴ ἀποβλέψῃς, φησὶν, εἰς τὰ παρόντα λυπηρὰ, ἀλλὰ προσδέχου τὰ μέλλοντα. Ἔστι γὰρ καιρὸς, ἐν ᾧ τοῖς ἀπλότῃ καὶ εὐθύτῃ κεκρημένοις ἀποδοθήσεται ὁ προσήκων μισθός. λη'. *Οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἐπὶ τὸ αὐτό· τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται.* Τοῦτο πάλιν ὁ Σύμμαχος οὕτως εἶρηκεν· Οἱ δὲ ἀθετοῦντες ἐξαλειφθήσονται ὁμοῦ, τὰ ἔσχατα τῶν ἀνόμων ἐκκοπήσεται. Ἐν ἐκείνῳ, φησὶ, τῷ καιρῷ, καὶ οὗτοι τὰ ἐπιχειρήματα δέξονται, καὶ κοινὸν ὑπομενοῦσιν ὄλεθρον. λθ', μ'. *Σωτηρία δὲ τῶν δικαίων παρὰ Κυρίου, καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστὶν ἐν καιρῷ θλίψεως. Καὶ βοηθήσει αὐτοῖς Κύριος, καὶ ῥύσεται αὐτούς, καὶ ἐξελεύεται αὐτούς ἐξ ἁμαρτωλῶν, καὶ σώσει αὐτούς, ὅτι ἤλπισαν ἐπ' αὐτόν.* Οἱ δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐργάται τῆς θείας ῥοπῆς ἀπολαύσονται, καὶ σωτηρίας τεύξονται, καὶ τῶν ἀδικεῖν πειρωμένων περιγενήσονται, ἅτε δὴ ἀκραιφνῆ τὴν περὶ αὐτῶν ἐλπίδακτησάμενοι.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΖ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, εἰς ἀνάμνησιν περὶ τοῦ Σαββάτου.* Τὴν σπουδαίαν μετάνοιαν τοῦ θειοτάτου Δαβὶδ τὸ τῆς ἐξομολογήσεως κηρύττει διάφορον. Ἐν πολλοῖς γὰρ ψαλμοῖς μέμνηται τῆς ἁμαρτίας, τὸ ἔλκος οὐκ ἀνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν νόσον, καὶ τὴν θεραπείαν εἰς μέσον προτίθησι, διδασκαλίας ὑπόθεσιν τοῖς ἀνθρώποις προσφέρων. Κὰν τούτῳ τοιγαροῦν τῷ ψαλμῷ, καὶ τῆς ἁμαρτίας μέμνηται, καὶ τῆς διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἁμαρτίας ἐπενεχθείσης παιδείας. Ἐπηνέχθη δὲ αὐτῷ πολλὰ καὶ διάφορα δυσχερῆ· τοῦ Ἀμνῶν ἡ σφαγὴ, ἡ τοῦ Ἀβεσσαλῶμ τυραννίς, Ἀχιτόφελ ὁ σύμβουλος κατ' αὐτοῦ βουλευόμενος, Σεμεὶ λοιδορούμενος, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἡ ἱστορία διδάσκει. β'. *Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐξελέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με.* Τοῦτο καὶ τοῦ ἔκτου ψαλμοῦ προοίμιον ἐποίησατο, παρακαλῶν ἰατρικῶς μὴ δικαστικῶς παιδευθῆναι, μὴ δριμυτέροις, ἀλλ' ἡπίοις φαρμάκοις ἰατρευθῆναι.

γ'. Ὅτι τὰ βέλη σου ἐνεπάγησάν μοι, καὶ ἐπεστήριζας ἐπ' ἐμέ τὴν χειρὰ σου. Τοῦτο, φησὶν, οὐ μάτην ἀντιβόλῳ, ἀλλ' ὁρῶν ἐπιφερομένας μοι νιφάδας βελῶν, καὶ τὴν χειρὰ σου λίαν ἐπικειμένην, καὶ σφόδρα με μαστιγοῦσαν. Τὸ γὰρ, Ἐπεστήριζας ἐπ' ἐμέ τὴν χειρὰ σου, ἐκ μεταφορᾶς τέθεικε τῶν αἰκίζομένων, καὶ πολλὰς ἐπιφερόντων πληγὰς.

δ'. Οὐκ ἔστιν ἴσας ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου· οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου. Νυττόμενος, φησὶ, τῇ τιμωρίᾳ τῆς ἁμαρτίας ἀναμιμνήσκομαι· ἡ δὲ αὐτῆς μνήμηθρήνους μοι καὶ ὄδυρμους ἐργάζεται· ἐκ δὲ τούτων κακουχία μοι καὶ ταλαιπωρία προσγίνεται.

ε'–ζ'. Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου, καὶ ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα, καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Κατέκαμψέ με, φησὶ, τὸ βαρὺ τῆς ἁμαρτίας φορτίον, ἀνιᾶ δέ με καὶ τῶν σεσηπῶτων ἐκείνων τραυμάτων ἢ δυσσομία, ἃ τὴν φρόνησιν ἀποβαλὼν καὶ τῇ ἀφροσύνῃ δουλεύσας εἰσεδεξάμην. Οὗ δὴ χάριν πάσης θυμηδίας ἔστερημένος, ἀσχάλλω καὶ ἀλύω διηνεκῶς, καὶ τῆς σκυθρωπότητος μεταβολὴν οὐχ εὕρισκω.

η'. Ὅτι αἱ ψοαὶ μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων, καὶ οὐκ ἔστιν ἴσας ἐν τῇ σαρκί μου. Διὰ τῶν ψοῶν τὴν ἐπιθυμίαν ἠνίξατο. Ταύταις γὰρ ἔγκεινται οἱ νεφροὶ, δι' ὧν αἱ ὀρέξεις κινεῖσθαι πεφύκασι. Λέγει τοίνυν, ὅτι τούτων αἰτίον μοι γεγένηται τῶν κακῶν τὸ μὴ εἰς δέον, ἀλλ' εἰς ἀσωτίαν τῇ ἐπιθυμίᾳ προσχρησασθαι.

θ'. Ἐκακώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα· ὠρῶμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου. Ἐξ ἐκείνης, φησὶ, τῆς ἐπιθυμίας ἐτρύγησα τὸ κύπτειν εἰς γῆν, καὶ διηνεκῶς ὀλοφύρεσθαι διὰ τὰς πικρὰς τῆς καρδίας ὀδύνας. Τούτου χάριν τῆς ἐπιθυμίας μεταβαλὼν τὴν ἐνέργειαν, ὑπουργὸν αὐτὴν κατέστησα τοῦ θεοῦ βουλήματος.

Τοῦτο γὰρ ἐπὶγαγε·
ι'. Κύριε, ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἐχρησάμην αὐτῇ κακῶς, αἰεὶ τοῖς σοῖς αὐτὴν ἐπιτάγμασιν ἀναθήσω. Καὶ ὁ στεναγμὸς μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβη. [ια'] Ἡ καρδία μου ἐταράχθη· ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ. Ὅραξ μου, φησὶ, Δέσποτα, τοὺς ὄδυρμους, καὶ τὰ δάκρυα, ὅραξ με κλονούμενον, καὶ τῆς ἰσχύος γεγυμνωμένον, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ συνήθους ἔστερημένον, καὶ μεσοῦσης ἡμέρας ὡς ἐν σκότῳ διάγοντα. Δύο δὲ κατὰ ταῦτον διὰ τούτων σημαίνει, καὶ τὴν τῆς ἀθυμίας ὑπερβολὴν, δι' ἣν οὐδὲ τὸ φῶς εἶναι δοκεῖ φῶς, καὶ τῆς θείας κηδεμονίας τὴν γύμνωσιν· ἦν φῶς ὀφθαλμῶν εἰκότως ὠνόμασεν.

ιβ'. Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξεναντίας μου ἠγγισαν καὶ ἔστησαν· καὶ οἱ ἐγγιστά μου ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν. Τοῦτο δὲ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· Οἱ φίλοι καὶ οἱ ἐταῖροί μου ἐξεναντίας ἐν τῇ πληγῇ μου ἀντέστησαν. Οἱ μὲν γὰρ, φησὶ, τῶν φίλων, τὴν ἐμὴν θεασάμενοι πληγὴν, τὰ πολεμίων ἔδρασαν, καὶ προφανῶς μοι ἀντέστησαν· οἱ δὲ δεῖσαντες ἐχωρίσθησαν, τῆς οἰκείας μοι συμμαχίας οὐ μεταδόντες.

Αἰνίττεται δὲ διὰ τοῦ προτέρου τὸν Ἀχιτόφελ, οὐ μόνον χωρισθέντα, ἀλλὰ καὶ τὰς ὀλεθρίους εἰσενεγκόντα βουλάς. Καὶ ἄλλοι δὲ, ὡς εἰκὸς, ταῦτα δεδράκασι ἐκείνῳ· μᾶλλον δὲ τὸ πλεῖστον τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αὕτη δὲ ἡ τοῦ Ἰούδα φυλὴ σὺν τῷ Ἀβεσσαλώμ ἐστρατεύσατο. Αὐτίκα τοίνυν μετὰ τὴν τοῦ πατραλοίου σφαγὴν, ἀλλήλοις παρεκελεύοντο φθάσαι τὰς ἄλλας φυλάς, καὶ ἐπαναγαγεῖν εἰς τὰ βασίλεια τὸν βασιλέα Δαβίδ.

ιγ'. Καὶ ἐξεβιάζοντο οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου. Καὶ οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι ἐλάλησαν ματαιότητα, καὶ δολιότητα ὅλην τὴν ἡμέραν ἐμελέτησαν. Γεγυμνωμένον με τῶν φίλων οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, τὰς κατ' ἐμοῦ ράπτοντες διετέλουν ἐπιβουλάς, τῆς ἐμῆς σφαγῆς ἐπιέμενοι.

ιδ', ιε'. Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ. Καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων, καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς. Τοῦτο ἡ ἱστορία διδάσκει σαφέστερον. Καὶ γὰρ τοῦ Ἀβεσσαλώμ τοῦ πατρὸς αἰτιωμένου τὰς ψήφους, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκομένου τῶν δικαζομένων τοὺς ἠττωμένους, ὁ μακάριος ἐμακροθύμει Δαβίδ. Καὶ τοῦ Σεμεεὶ λοιδορουμένου, καὶ γλώττη καὶ χεὶρὶ βάλλοντος, σιγῶν τὰς ὕβρεις ἐδέχετο· καὶ τὸν Ἀβεσσαὸ πειραθέντα δίκας τὸν ἀλιτήριον πράξασθαι διεκώλυεν, εἰρηκῶς, Ἄφετε αὐτὸν καταρᾶσθαι με, ὅτι Κύριος προσέταξεν αὐτὸν καταρᾶσθαι τὸν Δαβίδ.

ις', ιζ'. Ὅτι ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα, σὺ εἰσακούση, Κύριε ὁ Θεός μου. Ὅτι εἶπον, Μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου, καὶ ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου, ἐπ' ἐμέ ἐμεγαλορρήμονησαν. Ταύτη δὲ, φησὶ, χρώμενος τῇ καρτερίᾳ διετέλουν εἰς σὲ τὴν ἐλπίδα ἔχων, καὶ σοὶ τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν διδούς, καὶ ἰκετεύων, μὴ ἐπιχαρὸς γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, μηδὲ τὴν ἐμὴν ἦταν πρόφασιν αὐτοῖς ἀλαζονείας γενέσθαι.

ιη'. Ὅτι ἐγὼ εἰς μάστιγας ἔτοιμος· καὶ ἡ ἀλγηδὼν μου ἐνώπιόν μου ἔστι διὰ παντός. Ἄξιόν με, φησὶ, μαστίγων ἢ ἁμαρτία πεποίηκε· διόπερ ἑμαυτὸν ὑποτίθημι ταῖς τιμωρίαις· ἐπιέμαι γὰρ τῆς θεραπείας, ταῖς τῆς ἁμαρτίας ὀδύνας κεντούμενος.

ιθ'. Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ ἀναγγελῶ, καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ κατήγορος ἑμαυτοῦ γίνομαι, καὶ πᾶσαν φροντίδα τῆς ὑγιείας ποιήσομαι. κ', κα'. Οἱ δὲ ἐχθροί μου ζῶσι, καὶ κεκραταίονται ὑπὲρ ἐμέ· καὶ ἐπληθύνθησαν οἱ μισοῦντές με ἀδίκως. Οἱ ἀνταποδιδόντες μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. –Σοὶ γὰρ, φησὶ, μόνῳ ἤμαρτον, Δέσποτα, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν

σου ἐποίησα. Ἐκεῖνοι δὲ πολλὰς πολλάκις παρ' ἐμοῦ εὐεργεσίας δεξάμενοι, τοῖς ἐναντίοις ἀμείβονται, καὶ μείζονά μου προσεκτίσαντο ῥώμην. Ἐνδιέβαλλον με, ἐπεὶ κατεδίωκον ἀγαθωσύνην. Πάλιν τὸν Ἀβεσσαλώμ διὰ τούτων παραδηλοῖ, τὰς κρίσεις αὐτοῦ διαβάλλοντα καὶ ἀδίκους ἀποκαλοῦντα. Καὶ ἐπειδὴ υἱὸς ἦν πατροκτόνος γενέσθαι φιλονεικῶν, εἰκότως ἐπήγαγε· *Καὶ ἀπερρίψαν με τὸν ἀγαπητὸν, ὡς νεκρὸν ἐβδελυγμένον.* Ὅν γὰρ ἀγαπᾶν ἔδει κατὰ τοὺς τῆς φύσεως νόμους, τοῦτον ὡς δυσώδη νεκρὸν ἐμυσάττετο. Ἀρμόττει δὲ τοῦτο καὶ τῷ ἀχαρίστῳ λαῷ, ὃς μυρίας εὐεργεσίας παρὰ τοῦ Δαβὶδ δεξάμενος, καὶ τῶν ἀλλοφύλων δι' αὐτοῦ κρείττων γενόμενος πολλάκις, ἀγνώμων ἐδείχθη περὶ τὸν εὐεργέτην. κβ', κγ'. *Μὴ ἐγκαταλίπης με, Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ. Πρόσχευ εἰς τὴν βοήθειάν μου, Κύριε τῆς σωτηρίας μου.* Ὑπὸ τοσοῦτων, φησὶ, περικλυζόμενος ἀλγεινῶν, σὲ τὸν ἐμὸν Θεὸν καὶ Δεσπότην ἀντιβόλῳ, μὴ γυμνῶσαί με τῆς συνήθους προνοίας, ἀλλὰ μεταδοῦναι ῥοπῆς, καὶ σωτηρίαν χαρίσασθαι.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΔΗ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, τῷ Ἰδιθούμ· ᾠδὴ τῷ Δαβίδ.* Τινὲς τῶν συγγραφέων τῷ Ἰδιθούμ ἀνέθεσαν τὸν ψαλμὸν, καὶ ἔφασαν αὐτὸν γεγραφέναι τοῦτον. Ἡ δὲ ἐπιγραφή τὸναντίον διδάσκει, ὅτι τοῦ μὲν Δαβὶδ ὁ ψαλμὸς, τῷ δὲ Ἰδιθούμ, ὡς τὸν τῶν ἁδόντων πεπιστευμένῳ χορὸν, εἰς τὸ ψάλλειν ἐδόθη. Εἰς τὸ τέλος δὲ ἡμᾶς παραπέμπει, ἐπειδὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τραγωδεῖ τὴν εὐτέλειαν, καὶ τὸ ταύτης ὑποδείκνυσι τέλος. Εἶρηκε δὲ τοῦτον τὸν ψαλμὸν ὁ μέγας Δαβὶδ, ὑπὸ τοῦ Ἀβεσσαλώμ διωκόμενος, καὶ ὑπὸ τοῦ Σεμεὶ λοιδορούμενος, καὶ πρὸς τὸν προτεταγμένον πολλὴν ἔχει τὴν συμφωνίαν. β', γ'. *Εἶπα, Φυλάξω τὰς ὁδοὺς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσση μου· ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν, ἐν τῷ συστήναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου. Ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν, καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη.* Φεύγοντα τὸν μέγαν Δαβὶδ τοῦ πατραλοίου παιδὸς τὴν τυραννίδα, ὁ Σεμεὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπαντήσας, καὶ βώλοισ ἐβάλλε, καὶ λόγοις ἐλοιδόρει τὸν ἄνδρα, παράνομον καὶ ἄνδρα αἱμάτων ἀποκαλῶν. Ἀλλὰ τῇ συνήθει φιλοσοφία χρώμενος ὁ θεῖος Δαβὶδ, οὐ μόνον αὐτοὺς οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ καὶ τῶν στρατηγῶν ἕνα πειραθέντα κατακοντίσαι διεκώλυσεν, εἰρηκῶς, *Ἄφετε αὐτὸν, διότι καταρᾶται με· διότι Κύριος εἶπεν αὐτῷ κακολογεῖν τὸν Δαβίδ, καὶ τίς ἐρεῖ αὐτῷ, Τί πεποίηκας οὕτως; ὅπως ἴδοι Κύριος τὴν ταπεινώσίν μου, καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.* Πολλὴν τοίνυν συμφωνίαν πρὸς τήνδε τὴν ἱστορίαν ἔχει τοῦδε τοῦ ψαλμοῦ τὰ ῥήματα. Πολλὴν γὰρ, φησὶ, προμήθειαν τῆς γλώττης ἐποίησατο· εὐόλισθον τοῦτο διαφερόντως τὸ μόριον ἐπιστάμενος, καὶ οἷόν τι τι χιτῶν ταύτην ἀεὶ περιβάλλον. Οὐχ ἦκιστα δὲ, ἠνίκα Σεμεὶ οὐδὲν ἠδικημένος ἀντέστη· αὐτὸν γὰρ ἁμαρτωλὸν, ὡς ἄδικον ὀνομάζει· τηνικαῦτα γὰρ *Ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν.* Σφόδρα δὲ ταῦτα ἔοικετοῖς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένοις, Ἄφετε αὐτὸν καταράσασθαι, ὅτι Κύριος προσέταξεν αὐτῷ κακολογεῖν τὸν Δαβίδ· εἴπερ ἴδοι Κύριος τὴν ταπεινώσίν μου, καὶ ἐξελεῖται με σήμερον ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν μου. Τοῦτο κἀνταῦθα λέγει, ὅτι Κωφῷ ἐφκειν παντελῶς οὐκ ἀκούοντι, καὶ ἐταπεινώσα ἑμαυτὸν, τὸ ἐντεῦθεν κέρδος προσμένων. *Καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη.* Ὑπ' ἐκείνου, φησὶ, λοιδορούμενος, τῆς ὑπ' ἐμοῦ τολμηθείσης ἁμαρτίας ἦλθον εἰς μνήμην, καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀκίσιν ἐβαλλόμενος, λογιζόμενος ὅτι ταύτης ἕνεκα καὶ λοιδοροῦμαι, καὶ τυραννοῦμαι, καὶ τῶν βασιλειῶν ἐξελαθεῖς, φεύγειν ἀναγκάζομαι. Καὶ ταῦτα δὲ πολλὴν ἔχει πρὸς τὴν ἱστορίαν συγγένειαν. Τὸ γὰρ, *Κύριος προσέταξεν αὐτῷ κακολογεῖν τὸν Δαβίδ,* μνήμην ἔχει τῆς ἁμαρτίας, ἐπειδὴ διὰ ταύτην ἡ παιδεία γεγένηται. δ'. *Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ.* Τοῦτο ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· *Ἐξεθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, ἐν τῷ ἀναπολεῖν με, ἀνεκαιόμην πυρὶ.* Ἀναμνησκόμενος, φησὶ, τῆς ἁμαρτίας μου, τῷ τῆς ἀθυμίας ἐνεπιμπράμην πυρὶ. ε'. *Ἐλάλησα ἐν γλώσση μου, Γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρασ μου· καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου, τίς ἐστίν· ἵνα γινῶ τί ὑστερῶ ἐγώ.* Πρὸς μὲν οὖν τὸν λοιδορούμενον ἀπεκρινάμην οὐδὲν, τὸν δὲ τῶν ὄλων ἰκέτευσα Κύριον, δῆλόν μοι ποιῆσαι τῆς ζωῆς μου τὸ τέλος, σφόδρα τῆς τελευτῆς ἐπιέμενος. ς'. *Ἴδου παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου, καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ὡσεὶ οὐδὲν ἐνώπιόν σου.* Τοῦτο πάλιν ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· *Ἴδου ὡς σπιθαμὰς ἔδωκας τὰς ἡμέρας μου, καὶ ἡ βίωσίς μου ὡς οὐδὲν ἀντικρὺς σου.* Ἐφιεμαι δὲ τελευτῆς, οὐ μακρόβιον τὴν ἀνθρωπείαν ἐπιστάμενος φύσιν. Ἡ γὰρ ἡμετέρα βιοτὴ οὐδὲ συνεστάναι δοκεῖ τῇ σῇ παραβαλλομένη ζωῇ. Σὺ μὲν γὰρ ἀναρχος καὶ ἀπέραντος, ὁ δὲ ἡμέτερος βίος οἷόν τι σπιθαμαῖς καὶ παλαισταῖς ἐκμετρεῖται. Διὰ τούτου δὲ παρεδήλωσε τὸ ὀλιγοχρόνιον τῆς ἀνθρωπείας ζωῆς. Οὕτω καὶ ἐτέρωθι λέγει· *Ὅτι χίλια ἔτη ὑπὸ ὀφθαλμοῖς σου, Κύριε, ὡς ἡμέρα ἡ ἐχθὲς, ἥτις διήλθε, καὶ φυλακὴ ἐν νυκτί.* Καὶ ἀλλαγῶ τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς μνημονεύσας, *Αὐτοὶ, φησὶν, ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται· καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγῶσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.* – *Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.* Ὡστεπᾶσα, φησὶ, τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, καὶ οἱ πλουτοῦντες, καὶ οἱ πενόμενοι, ἀτμῷ εἰκόσιν διαλυομένῳ, καὶ εἰκῇ καὶ μάτην οἰκοδομοῦσι, φυτεύουσι, πλοῦτον καὶ

περιουσίαν

ἀθροίζουσιν.

ζ'. *Μέντοι γε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος, πλὴν μάτην ταράσσεται. Θησαυρίζει, καὶ οὐ γινώσκει τίς συνάξει αὐτά.* Οὐδὲν, φησί, τῶν ἐν εἰκόνι γεγραμμένων οἱ ζῶντες διαφέρουσιν ἄνθρωποι· ὁμοίως γὰρ καὶ τούτων κάκεινων ἢ φύσις ὑπορρεῖ τῷ χρόνῳ καὶ διαφθείρεται. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἤττον διαταράττονται φιλονεικοῦντες, διαμαχόμενοι, πολεμοῦντες, ἐμπορευόμενοι· καὶ ζάλης ἅπας ὁ βίος μεστὸς, τέλος ἔχων τὸν θάνατον· σὺν πόνῳ δὲ πολλῷ καὶ ἰδρωτί τὸν πλοῦτον ἀθροίζοντες, τὸν ἐσόμενον οὐκ ἴσασι κληρονόμον. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ καὶ ἐκ τῶν καθ' ἑαυτὸν κινούμενος γέγραφε. Τοῖς γὰρ ἐκ τῶν πολέμων λαφύροις, καὶ τῷ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων φερομένῳ δασμῷ, μεγίστην καὶ περιφανῆ λίαν ἀποφήνας τὴν βασιλείαν, ἠγγόει τοῦ παιδὸς τὴν δυσσεβῆ καὶ παράνομον γνώμην. Εἶτα θεασάμενος αὐτὸν ἐγκρατῆ τῶν βασιλείων γινόμενον, καὶ τὸν ἀποκείμενον σφετερισάμενον πλοῦτον, τὴν θαυμασίαν ἀφῆκε φωνήν, Πλὴν μάτην ταράσσεται, θησαυρίζει, καὶ οὐ γινώσκει τίς συνάξει αὐτά.

η'. *Καὶ νῦν τίς ὑπομονή μου; οὐχὶ Κύριος; καὶ ἡ ὑπόστασίς μου παρὰ σοῦ ἐστίν.* Πᾶσιν ἐκεῖνοις ἐβρῶσθαι φράσας, τὴν παρὰ σοῦ προσμένω βοήθειαν. Τὴν δὲ ὑπόστασιν Ἀκύλας παραδοκίαν εἶρηκεν· ἀντὶ τοῦ, Σὲ παραδοκῶ περισκοπῶν, τὴν σὴν εὐμένειαν ἀναμένω. Εἶτα τὴν αἰτίαν τῶν ἀλγεινῶν ὑποδείκνυσιν.

θ'. *Ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν ῥύσαι με.* Καὶ τοῦ Σεμεεὶ πάλιν φέρει τὴν μνήμην· Ὀνειδος ἄφρονι ἔδωκάς με. Σφόδρα καὶ τοῦτο τοῖς ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἰρημένοις συμβαίνει· Κύριος εἶπεν αὐτῷ κακολογεῖν τὸν Δαβίδ. Καὶ τὰ ἐπαγόμενα δὲ ὁμοίως τοῖς εἰρημένοις ἀκόλουθα.

ι'. *Ἐκωφώθην, καὶ οὐκ ἦνοιξα τὸ στόμα μου, ὅτι σὺ ἐποίησας.* Σοῦ γὰρ, φησί, συγχωρήσαντος, πεπαρόνηκεν ἐκεῖνος· καὶ ὁ μὲν ἐφκει μάλιστα, σὺ δὲ δι' ἐκείνης τὴν παιδείαν ἐπέφερες. Διά τοι τοῦτο σιγῶν ἐδεξάμην τὰς μαστίγας, ἐκεῖνον μὲν παρορῶν, σὲ δὲ ὀρῶν παιδεύοντα. Προσφυῶς δὲ μάλα καὶ τὰ ἐπαγόμενα

τέθεικεν.

ια', ιβ'. *Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ τὰς μαστιγὰς σου. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἰσχύος τῆς χειρὸς σου ἐγὼ ἐξέλιπον.* Ἴκετεύω τοίνυν καὶ ἀντιβόλῳ σε, Δέσποτα, παῦσον λοιπὸν τὴν παιδείαν· τῷ πλήθει γὰρ τῶν μαστίγων κατηναλώθην. Ἐν ἐλεγμοῖς ὑπὲρ ἀνομίας ἐπαίδευσας ἄνθρωπον, καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Οὐκ εἰκῆ, φησί, καὶ μάτην κέχησαι ταῖς παιδείαις, ἀλλὰ διελέγχων τὰ ἐπταισμένα, καὶ ἰατρικῶς τέμνων, καὶ ἐξάγων τὸν κεκρυμμένον ἰχῶρα· καὶ ταῖς μὲν ἐκ τῆς θεραπείας κατατήκεις ὀδύνας, ὑγίειαν δὲ πραγματεύῃ τοῖς τεμνομένοις. Πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος. Ταῦτα τοίνυν παρ' ἐμαυτῷ λογιζόμενος, εἰς οὐδὲν δέον ὀρῶ τοὺς ἀνθρώπους ὑπὲρ προσκαιρῶν ταραττομένους πραγμάτων.

ιγ', ιδ'. *Εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, Κύριε, καὶ τῆς δεήσεώς μου· ἐνώτισαι τῶν δακρῶν μου· μὴ παρασιωπήσης, ὅτι πάροικος ἐγὼ εἰμι, καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου.* Ἄνες μοι, ἵνα ἀποψύξω πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ ὑπάρξω. Ἴκετεύω σε, φησί, Δέσποτα, εἰσάκουσον ποτινωμένου καὶ μετὰ δακρῶν ἀντιβολουμένου. Οὐδὲ γὰρ κατοικῶ τὴν γῆν, ἀλλὰ παροικῶ, καὶ τοῖς πατράσι παραπλησίως, ὀλίγον βιώσας χρόνον, τὸν θάνατον δέξομαι. Μικρὰς τοίνυν ἀνακωχῆς μοι μετάδος, ἵνα ὀλίγας γοῦν ἡμέρας δίχα ὀδύνης βιώσω, πρὶν τόνδε τὸν βίον ὑπεξελθεῖν. Ἐξελθὼν γὰρ οὐκ ἀναστρέψω. Τοῦτο γὰρ εἶπεν, οὐκέτι οὐ μὴ ὑπάρξω, τουτέστι, πρὸς τὸν φθαρτὸν τοῦτον οὐκ ἀναστρέψω βίον. Θαυμάσαι δὲ ἄξιον, τὸν μέγαν Δαβίδ ἐν βασιλείᾳ, καὶ πλούτῳ, καὶ δυναστείᾳ, πάροικον ἑαυτὸν ἀποκαλοῦντα καὶ παρεπίδημον, καὶ τῇ εὐκληρίᾳ θαρρήσαι μὴ ἀνασχόμενον. Τῷ ὄντι γὰρ σοφίας μεστὰ τὰ ῥήματα, καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐπισταμένης, καὶ τούτου χάριν τῆς παρουσίας εὐημερίας καταφρονούσης.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΛΘ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, τῷ Δαβίδ ψαλμός.* Τινὲς εἰς τὸν μακάριον Ἰερεμίαν τοῦτον ἔλαβον τὸν ψαλμὸν, τινὲς εἰς τὸν θαυμάσιον Δανιήλ· ἐπειδὴ κάκεινος καὶ οὗτος εἰς λάκκον ἐβλήθησαν, μέμνηται δὲ λάκκου τοῦ ψαλμοῦ τὸ προοίμιον· καὶ τῷ ἐνὶ προσεσηκότες ῥητῶ, εἰς ἐκείνην ἐτράποντο τὴν διάνοιαν. Τινὲς δὲ τοῖς οἰκήσασι τὴν Βαβυλῶνα δορυαλώτοις ἀρμόττειν ἔφασαν τὸν ψαλμὸν. Ἐγὼ δὲ τυπικῶς μὲν εἰς τὰ συμβεβηκότα τῷ Δαβίδ τοῦτον συγγεγράφθαι νομίζω· ἀναφέρεσθαι δὲ καὶ εἰς ἅπασαν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν τὰς τῆς ἀναστάσεως δεξαμένην ἐλπίδας. Εἰς δὲ ταύτην ἡμᾶς ποδηγεῖ τὴν διάνοιαν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ ῥητῶν ἐνίων μνησθεῖς.

β', γ'. *ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε μοι. Καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου, καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου τλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος.* Ἀρμόττει δὲ καὶ τῷ μακαρίῳ Δαβίδ τὰ ῥήματα· σύμφωνα γὰρ ἐστὶ τῷ προτεταγμένῳ ψαλμῷ. Ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἔλεγεν· *Εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, Κύριε, καὶ τῆς δεήσεώς μου· ἐνώτισαι τῶν δακρῶν μου· μὴ παρασιωπήσης, καὶ ἄνες μοι ἵνα ἀναψύξω πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ ὑπάρξω.* Καὶ ἀνωτέρω δὲ ἔφη· *Καὶ νῦν τίς ἢ ὑπομονή μου; οὐχὶ Κύριος; καὶ ἡ ὑπόστασίς μου παρὰ σοῦ ἐστίν.* Ἐνταῦθα δὲ, ὡς τῆς ἰκετείας δεχθείσης, καὶ τῆς αἰτήσεως δοθείσης, *ὑπομένων, φησὶν, ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε μοι.* Ἀπεστραμμένος γὰρ τὴν ἁμαρτίαν,

εὐμενές μοι πρόσωπον ἔδειξε, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. Καὶ τι πεποίηκεν εἰσακούσας; *Καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου τλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος.* Οὕτω δὲ τοὺς μεγίστους κινδύνους σὺνηθες ὀνομάζειν τῇ θεῖᾳ Γραφῇ, καθὰ καὶ ἤδη προειρηκάμεν. Τῶν δὲ κινδύνων ἀπαλλάξας, τί σοι πάλιν κεχάρισαι; *Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου.* Οὐ γὰρ εἴασέ με κλονεῖσθαι καὶ περιφέρεσθαι, ἀλλ' ἔδραϊαν μοι τὴν στάσιν εἰργάσατο. *Ἐπὶ ταύτῃ γὰρ, φησὶ, πέτρα οἰκοδομήσωμου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.* —*Καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου.* Ἀκωλύτως με τρέχειν εἰς τὴν τῆς δικαιοσύνης ὁδὸν παρεσκεύασε. Τῆς γὰρ πλάνης ἐλευθέρωσας, τὴν εὐθεῖαν ὑπέδειξε τῆς ἀληθείας ὁδόν. δ'. *Καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου ἄσμα καινόν, ὕμνον τῷ Θεῷ ἡμῶν.* Ἀντὶ γὰρ τῆς δυσσεβοῦς τῶν εἰδώλων λατρείας τὸν ὄντα Θεὸν ἐδιδάχθην ὑμεῖν, καὶ προσφέρειν ἄσμα, οὐ παλαιόν, ἀλλὰ καινόν, καὶ ταῖς καιναῖς εὐεργεσίαις συμβαῖνον. Οὐκέτι γὰρ θρηνηδῶν ἰκετεύω, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις ὑμῶν. Ταῦτα μὲν οὖν, ὡς ἔφην, τυπικῶς ἀρμόττει τοῖς τοῦ Δαβὶδ παθήμασι, καὶ ταῖς εἰς αὐτὸν γεγενημέναις εὐεργεσίαις. Ἀρμόττει δὲ διαφερόντως τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, εἰς αὐτὸν κατενεχθείη τὸν τῆς ἀμαρτίας πυθμένα, καὶ τῷ θανάτῳ παραπεμφθείη, καὶ διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως ἀνιμθείη, καὶ δεξαμένη τῆς ἀναστάσεως τὰς ἐλπίδας, λέγειν, *ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε μοι. Καὶ εἰσήκουσέ μου, καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου τλαιπωρίας.* Λάκκος δὲ τλαιπωρίας εἰκότως ὁ θάνατος ἐκλήθη, φθορᾶς ὑπάρχων μεστός· πηλός δὲ ἰλύος, ἡ ἀμαρτία, ὡς δυσσομίαν ἀφείσα πολλήν, καὶ τὸν εὐθυτενῆ τῶν ἀνθρώπων ἐπέχουσα δρόμον. *Ὅψονται πολλοὶ, καὶ φοβηθήσονται, καὶ ἐλπιοῦσιν ἐπὶ Κύριον.* Ἐπειδὴ εἰς τῶν τῆς σωτηρίας ἀπολελευκότων τὸ πρόσωπον ταῦτα διέξεισιν, εἰκότως ὁ Προφήτης ἔφη, ὅτι οἱ μηδέπω γεγευσμένοι τῶν ἀγαθῶν, θεωροῦντες καὶ φοβηθήσονται, ὡς ἤδη μὴ προσεληλυθότες, καὶ τῇ ἐλπίδι κρατυνθέντες, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τεύζονται σωτηρίας. ε'. *Μακάριος ἀνὴρ, οὗ ἔστι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐλπίς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέβλεψεν εἰς ματαιότητος καὶ μανίας ψευδεῖς.* Τῶν ματαιοτήτων τούτων ἐμνημόνευσεν ὁ Προφήτης, καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου ψαλμῷ· *Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.* Καὶ πάλιν, *Πλὴν μάτην ταρασσεται.* Κάνταῦθα τοῖνυν μακαρίζει τὸν τῶν μὲν παρόντων καταφρονήσαντα, τὴν ἐλπίδα δὲ τὴν θεῖαν ἀντὶ πάντων κτησάμενον. ζ'. *Πολλὰ ἐποίησας σὺ, Κύριε ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου, καὶ τοῖς διαλογισμοῖς σου οὐκ ἔστι τις ὁμοιωθήσεται σοι. Ἀπήγγειλα καὶ ἐλάλησα, ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ ἀριθμὸν.* Νικᾷ, φησὶν, ἀριθμὸν καὶ πᾶσαν διήγησιν τὰ ὑπὸ τῆς σῆς δυνάμεως γενόμενα θαύματα. Οὐ γὰρ ἔστιν ὁ τὰ ὅμοιά σοι δρᾶσαι δυνάμενος· μέγιστα μὲν γὰρ καὶ περικαλλῆ σου τὰ ποιήματα· νικᾷ δὲ τοὺς ἀνθρωπίνους ἐπαίνους τὰ καθ' ἕκαστον καιρὸν ὑπὸ τῆς σῆς προμηθείας οικονομούμενα, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ τὰ ἐπὶ Μωσοῦ, τὰ ἐπὶ Ἰησοῦ, τὰ ἐπὶ Σαμουὴλ, καὶ τὰ τούτων πρεσβύτερα, τὰ κατὰ τὸν Ἀβραάμ, τὰ κατὰ τὸν Ἰσαὰκ, τὰ κατὰ τὸν Ἰακώβ, ἢ διὰ δουλείας τοῦ Ἰωσήφ βασιλεία, καὶ τὰ ἄλλα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον διεξέρχωμαι. Ἀλλὰ τὸ νῦν γεγενημένον τούτων ἀπάντων θαυμασιώτερον. Οὐδὲ γὰρ ἐνὸς ἀνδρός, ἢ ἐνὸς ἔθνους, ἀλλὰ τῶν ἔθνῳ ἀπάντων πραγματεῦν τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν νομικὴν λατρείαν καταπαύσας, τῇ τῶν Ἰουδαίων ἀσθενείᾳ συμβαίνουσαν, τὴν καινὴν ἔδωκας χάριν, τὴν λογικὴν λατρείαν νομοθετοῦσαν. ζ', η'. *Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. Ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἀμαρτίας οὐκ ἐζήτησας. Τότε εἶπον, Ἰδοὺ ἦκα.* Τούτοις ἡ ἀποστολικὴ συνάδει παραίνεις· *Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν.* Ἀντὶ γὰρ τῶν νομικῶν ἱερείων τὰ ἡμέτερα μέληκαθεροῦν ὁ Δεσπότης προσέταξε. Ταύτην δέ σου, φησὶ, τὴν χάριν ἰδὼν, ἑμαυτὸν σοι προσήγαγον, λέγων, Ἰδοὺ πάρεμι. Ταύτην μέντοι τὴν φωνὴν ὁ μακάριος λαμβάνει Παῦλος εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ μάλα εἰκότως. Τῆς γὰρ ἡμετέρας φύσεώς ἐστιν ἀπαρχή, καὶ πρώτῳ πρέπει τὰ ἡμέτερα λέγειν, καὶ ἐν αὐτῷ προτυποῦν ἃ παρ' ἡμῶν προσήκει γενέσθαι. Οὕτω πρῶτος τῷ βαπτίσματι προσεληλυθεν, ἡμῖν ὑποδεικνύς τὴν τοῦ βαπτίσματος χάριν· οὕτως ἐνίψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ταπεινοφροσύνης ἡμῖν ἀρχέτυπον προτιθείς. Διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Ἰωάννην ἔφη· *Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρόπον ἡμῖν ἔστι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.* Ἀρμόττει τοῖνυν αὐτῷ καὶ τὰ ἡμέτερα λέγειν, ὡς κεφαλῆ σώματος, ὡς πολλῶν ἀδελφῶν πρωτοτόκῳ κατὰ τὴν σάρκα. *Ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ.* Ἄνωθεν, φησὶν, ἐν ταῖς προφητικαῖς βίβλοις ταῦτα περὶ ἐμοῦ προηγόρευται. Τὴν κεφαλίδα, εἴλημα εἰρήκασιν Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος· οὕτω δὲ τὰς θείας Γραφὰς μέχρι καὶ τήμερον Ἰουδαῖοι κατασκευάζειν εἰώθασιν. θ'. *Τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεός μου, ἠβουλήθη· καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου.* Προσελθὼν σοι, φησὶ, πᾶσαν ἔχωσπουδὴν τὰς σὰς πληροῦν ἐντολὰς, καὶ κατὰ τὸ σὸν πολιτεῦεσθαι θέλημα. Τὸ δὲ, ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου, ἐκ μεταφορᾶς εἶρηκε τῶν εἴ περὶ τινὰ διακειμένων, καὶ ἐνδον ἐφιεμένων ἐμβαλεῖν τὸν ποθοῦμενον. Ταῦτα δὲ οὔτε τῷ Ἱερεμίᾳ, οὔτε τῷ Δανιὴλ, οὔτε τῷ μακαρίῳ ἀρμόττει Δαβίδ. Τοῦ νόμου γὰρ κρατοῦντος, ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίαι προσεφέροντο τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ προφητικὸς λόγος, ἐκβαλὼν πάντα τὰ τοιαῦτα, τὴν λογικὴν θυσίαν ὑπέδειξε. Οὗ δὴ χάριν, τυπικῶς ἔφην ἀρμόττειν τῷ Δαβίδ τὸν ψαλμὸν· ἐπειδὴ κάκεῖνος προφητικῶς προεώρα τὰ μέλλοντα, καὶ κατ' ἐκεῖνα ζῆν ἐπεθύμει· ἀληθῶς δὲ τοῖς τῆς σωτηρίας ἀξιοθεῖσιν ἔθνεσι, καὶ τῆς πλάνης ἀπαλλαγείσιν. ι', ια'. *Εὐηγγελισάμην δικαιοσύνην ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλη, ἰδοὺ τὰ χεῖλη μου οὐ μὴ κωλύσω· Κύριε, σὺ ἔγνωσ.*

Τὴν δικαιοσύνην σου οὐκ ἔκρυψα ἐν τῇ καρδίᾳ μου, τὴν ἀλήθειάν σου καὶ τὸ σωτήριόν σου εἶπα. Οὐκ ἔκρυψα τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς. Καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ὑπισχνεῖται ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλη, τῇ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὑπὸ τῆς θείας χάριτος συλλεγεῖσθαι, τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην κηρύττειν, καὶ τὴν τῆς προφητείας ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἀξιάγαστον σωτηρίαν, καὶ τὸν ἀμέτρητον ἔλεον· καὶ αὕτη ἡ σεσωσμένη φύσις ταύτην ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑπισχνεῖται τὴν ἀντίδοσιν δώσειν, τὸ συντρέχειν εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τὰ χεῖλη κινεῖν εἰς ὕμνωδιαν, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν δικαίαν κρίσιν ἀνακηρύττειν, καὶ τὴν ἄρρητον διεξιέναι κηδεμονίαν, καὶ τῶν προφητικῶν ὑποσχέσεων ὑποδεικνῦναι τὸ ἀληθές. Τὸ δὲ, ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς, ὁ Σύμμαχος ἐν πληθύνει, ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων, ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλη τεθεικάσιν· ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι περὶ τῆς αὐτῆς εἴρηκεν ἐκκλησία.

ιβ'. Σὺ δὲ, Κύριε, μὴ μακρύνῃς τοὺς οἰκτιρισμοὺς σου ἀπ' ἐμοῦ· τὸ ἔλεός σου, καὶ ἡ ἀλήθειά σου διὰ παντὸς ἀντελάβοντό μου. Καὶ τυχούσα τῆς σωτηρίας ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, δεῖται πάλιν τῆς αὐτῆς προμηθείας, διὰ τὰς παντοδαπὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων ἐπαναστάσεις, ὧν ἐν τοῖς ἐξῆς τὴν μνήμην πεποιήται.

ιγ'. Ὅτι περιέσχον με κακὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· κατέλαβόν με αἱ ἀνομίαι μου, καὶ οὐκ ἠδυνήθην τοῦ βλέπειν. Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου, καὶ ἡ καρδία μου ἐγκατέλιπέ με. Μηδεὶς δὲ ἀνάρμοστα τοῖς ἡρμηνευμένοις ἡγείσθω τὰ εἰρημένα. Καὶ γὰρ οἱ τρεῖς παῖδες τῆς ἄκρας ἀρετῆς ἐπειλημμένοι, καὶ τὸν νικηφόρον ἀναδησάμενοι στέφανον, ἐν τῇ καμίνῳ προσευχόμενοι ἔλεγον, Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδίκησαμεν, καὶ ἀπέστημεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, καὶ οὐκ ἐφύλαξαμεν τὰ δικαιώματά σου. Οὕτως ὁ θαυμάσιος Δανιὴλ, οὕτως ὁ θεσπέσιος Ἱερεμίας, οὕτως ὁ θεὸς Ἡσαΐας, οὕτως ὁ σοφώτατος Παῦλος. Χριστὸς γὰρ, φησὶν, Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Καὶ πάλιν, Οὐκ εἰμί ἄξιος καλεῖσθαι ἀπόστολος. Οὕτω τοίνυν ταῖς παρὰ τῶν δυσσεβῶν τρικυμίας βαλλομένη ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, οὐ μεγαφρονεῖ, ὡς ἀγωνιζομένη, ἀλλὰ ἁμαρτίαις καὶ πλημμελείαις ἀνατίθησι τὰ γινόμενα, καὶ τῆς παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπικουρίας ἀπολαῦσαι παρακαλεῖ. Ἄλλως τε οὐδὲ ἐκ τελείων πᾶσα συνέστηκεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία· ἀλλ' ἔχει καὶ τοὺς ῥαστώνη συζῶντας, καὶ τὸν ἀνειμένον βίον ἀσπαζομένους, καὶ ἡδοναῖς δουλεύειν αἰρουμένους. Καὶ ἐπειδὴ ἐν ἐστί σῶμα, ὡς ἐξ ἐνὸς προσώπου καὶ ταῦτα κάκεῖνα προφέρεται.

ιδ', ιε'. Εὐδόκησον, Κύριε, τοῦ ρύσασθαι με· Κύριε, εἰς τὸ βοηθησαί μοι πρόσχες. Καταισχυνθῆσαν καὶ ἐντραπήσαν ἅμα οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου, τοῦ ἐξῆραι αὐτήν. Οὐ γὰρ τρῶσαι βούλονται, ἀλλὰ τῷ αἰωνίῳ παραπέμψαι θανάτῳ. Αποστραφείησαν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ καταισχυνθείησαν οἱ θέλοντές μοι κακὰ. Τρέψον αὐτοὺς εἰς φυγὴν, καὶ διαμαρτεῖν ὧν ἐφίενται παρασκεύασον· κακὰ γὰρ μοι καττύουσιν.

ις'. Κομισάσθωσαν αἰσχύνην παραχρῆμα οἱ λέγοντές μοι, Εὐγε, εὐγε. Καὶ τοῖς ἐπιτωθάζουσι δὲ καὶ ἐπιγελωσί μοι, γενέσθω τούτοις καρπὸς ἢ αἰσχύνῃ.

ις'. Αγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ζητοῦντές σε, Κύριε, καὶ εἰπάτωσαν διαπαντὸς, Μεγαλυνθήτω ὁ Κύριος, οἱ ἀγαπῶντες τὸ σωτήριόν σου διαπαντός. Τοὺς δὲ ζητοῦντάς σε, φησὶ, καὶ ὕμνουντας, καὶ διαπαντὸς ἀγαπῶντας, διηνεκοῦς ἔμπλησον εὐφροσύνης, καὶ τῆς σῆς ἀγάπης μεταβολὴν μὴ δεχόμενοι, μὴ δεξάσθωσαν θυμηδίας μεταβολὴν. Οὐ γὰρ τοῖς ἀπλῶς ἀγαπῶσιν ἤτησε τὴν θυμηδίαν, ἀλλὰ τοῖς ἀεὶ καὶ διηνεκῶς ἔχουσι τὸν ἀξίεραστον ἔρωτα.

ιη'. Ἐγὼ δὲ πτωχός εἰμι καὶ πένης· Κύριος φροντιεῖ μου· βοηθός μου καὶ ὑπερασπιστής μου εἶ σὺ, Κύριε, μὴ χρονίσῃς. Ὡσπερ ἁμαρτιῶν ἐμνημόνευσεν ἄνω, οὕτω καὶ πτωχὸν ἑαυτὸν ἀποκαλεῖ, ὡς βοηθείας σπανίζοντα, καὶ τῆς θείας δεόμενον ἐπικουρίας· καὶ ταύτης ὅτι τάχιστα ἰκετεύει τυχεῖν. Ἀρμόττει δὲ ταῦτα διαφερόντως τῷ μακαρίῳ Δαβίδ. Ἠγοῦμαι γὰρ, ὅτι τὴν πρόρρησιν ἐκείνην θεασάμενος, καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῆς χάριτος, πτωχὸν ἑαυτὸν καὶ πένητα προσηγόρευσε, καὶ τῆς θείας καὶ αὐτὸς ἀπολαῦσαι προνοίας ἰκέτευσεν. Ἀντιβολεῖ δὲ μὴ χρονίσει τὴν τεθεσπισμένην σωτηρίαν, μηδὲ εἰς μακροὺς ἀναβληθῆναι χρόνους, ἀλλὰ τάχιστα τοῖς ἀνθρώποις ταύτην παρασχεθῆναι.